

KAITSE KODU!

Tallinna maleva manöövri 5. sept.: Toitluspunkt Iru seltsimaja juures.

PÕHJA PANK A/S.

Tallinnas, Suur Karja tän. nr. 20. oma majas, Tallinnas.

Telegrammi aadress: POHIPANK.

Telefonid: Direktorid nr. 8-44 ja 30-36.

Üldised nr. 8-43 ja 6-17.

Osakonnad:

Abjas, Antslas, Hiiu-Keinas, Jõhvis, Kohtlas, Tartus, Türil, Viljandis ja Võrus.

Kõiksugu kaupade mahutamiseks avarad laduruumid Tallinna sadama läheduses, Uuel tän. nr. 32/34, oma majas. Ladukontori telefon nr. 31-21. Panga varakambrites Tallinnas, Tartus ja Jõhvis teraslaekad (safes) väärtuste ja dokumentide hoiuks välja ütrida.

Ühendused kõigi kodumaa kui ka suuremate linnadega väljamaal. Pank ostab ja müüb välisvaluutat, maksab hoiusummade pealt 7½—12% aastas, annab välja laenusid ning toimetab kõiksugu pangaoperatsioone kodu- ja väljamaal.

Eeltulevaks hooajaks.

kohale jõudnud suurem partii kõiks. karvanahku:

**karakul, kotik, skunks,
Siberi orav ja t.**

Hinnad väljaspool võistlust.

Siberi karvanaha kauplus,

Kullasepa tän. 13,

kõnetraat 31-04.

Rootsi originaal SKANDIA nafta- ja petrooleumi-mootorid 5—500 h. j.

Schweitsi kudumismasinad DUBIED & CIE., S. A.

Rootsi veskid, peksumasinad, puutööstuse masinad j. n. e.

Rootsi ja Inglise õmblusmasinad, mootorrattad ning jalgrattad j. n. e.

Inglise THORNYCROFT mootorid ja automobiilid.

OTTO EGGERS,

Tallinn, Harju tän. nr. 29,

kõnetraat 1-36.

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU HÄÄLEKANDJA
ILMVB KAKS KORDA KVVS

II AASTAKÄIK

Nr. 18

15. SEPTEMBRIL 1926

Väljaandja: *Kaitseliidu staap.* Vastutav toimetaja: *V. Negro.* Tegev toimetaja: *J. Jaik.*

Tellimishind: aastas 600 mrk., poolaastas 300 mrk., veerandaastas 150 mrk., kuus 50 mrk.

Üksiknumber 30 mrk.

Kuulutuste hinnad. 1/1 lehek. 4000 mrk., 1/2 lehek. 2000 mrk., 1/4 lehek. 1000 mrk. ja 1/8 lehek. 500 mrk. Esimese kaane sisekülj 50%, tagumise kaane väliskülj 100% kallim.

Toimetus Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal teisi-päeval, kesknädalal, neljapäeval ja reedel kella 2—3 p. l.

Talitus Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse kontoris, Tallinn, Pikk tän. 2, telef. 3-11.

Tallinna Eesti Põllumeeste Selts ja põllumajandus- lised näitused.

Eile avati 22. Tallinna põllumajanduse näitus, mis kestab 5 päeva. Praegune näitus on väljapanekute arvu poolest suurem senistest näitustest ja praegused ruumid ning näituse plats on liig kitsad sarnase laialise näituse jaoks.

Meie põllumajanduslikud näitused on kujunenud tähtsaks kultuuriliseks teguriks meie elus ja see töö, mis põllumeeste seltside poolt sellel alal on tehtud, on suure tähtsusega olnud meie rahvusliku tunde kasvatamises ja arendamises. Sellepärast ei ole ka ülearune, kui meie häälekandja selle töö ülevaateks oma veerud pühendab.

Põllumeeste seltside peres on Tallinna Eesti põllumeeste selts üks kõige vanematest, tema asutamise mõte on tihedalt seotud meie tuntud rahvamehe Carl R. Jakobsoni ja tema sütitavate kõnedega Viljandi ja Pärnu põllumeeste seltside koosolekul. Sealt tekkis ka Tallinna ümbruse põllumeestel seltsi loomise tung, mida ka kohe, 1881. a., teostama hakati.

Asutamine ei läinud aga selleaegsete hakenrihtihärrade vastutöötamisel sugugi kergesti ja alles detsembrikuul 1888. a. kinnitati seltsi põhikirja, siit näeme, kui raske oli siis asutada Eesti aatelise seltsi.

Avamiskoosolek peeti 10. märtsil 1889. a. Tallinnas, kus ka esimene juhatus valiti: esimeheks „Valguse“ toimetaja Jakob Kõrv, abiliseks J. Russi, kirjatöötajaks J. Truusmann, abiliseks J.

Aaver, kassahoidjaks J. Roosberg, abiliseks K. Kuusmann, revidendiks valiti J. Mürkes.

Seltsi liikmed.

Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi asutamine leidis põllumeeste poolt elavat osavõtmist. Kui seltsi asutamise mõte 1881. a. üles võeti, andsid sel ja järgneval aastal 142 tegelikku põllumeest endid liikmeks üles.

Kui 7 aastat hiljem selts kinnitatud põhikirja alusel tegevust võis algada, oli liikmete arv paarikümne peale kahanenud. Raskused, millega seltsi asutajatel tegemist tuli teha, ei jätnud oma mõju ka seltsi liikmete peale avaldamata. Võib olla, kardeti kokkupõrget selleaegsete põllumeestega; ka võis mitmeaastane ootamine ära tüüdata.

Järgmisel aastal hakkas liikmete arv küll kasvama, kuid mõne aja pärast algas kriis. Seltsielus tekkisid hõõrumised ja lagunemise protsess algas. Nii leiame 1896. aasta nimekirjast veel 14 liiget. Järgmisel aastal hakkab see arv kasvama ja kasvab selle järele, kuidas seltsis osatakse asju ajada ja üldist huvi äratada. Nii tõuseb 1916. a. liikmete arv 2139 peale. Ilmasõja raskused ei jäta seltsi elu peale mõju avaldamata, selle all kannatab ka liigetepere. Algab vähenemine, ja 1919. a. on liikmeid 1502.

Eesti iseseisvusega algab jällegi liikmete juurevool, mis kuni 1922. a. kestab, kus liikmetepere 3379 suur on. See on senises seltsi ajaloo kõige suurem arv. Viimastel aastatel on liikmete pere jällegi vähenenud, mis tingitud mitmesugustest asjaoludest.

Läinud aastal oli seltsi liikmete arv 1262, seal hulgas 310 eluaegset ja 12 au-liiget.

Seltsi praegune esimees dr. Jaan Masing pühitses läinud aastal oma 15-aastast ametijuubelit. Tänuks tema kaua-aegse tegevuse ja seltsi elu juhtimise eest valiti dr. Masing seltsi auesimeheks. Oma haruldase organiseerimise ja koondamise andega on dr. Masing suutnud koos hoida arvurikast seltsiliikmete peret, kes oma poliitiliste vaadete ja majanduslise seisukorra poolest üksteisest väga erinevad.

Põllumajanduse näitused.

Seltsi tähtsamaks tegevusharuks on olnud põllumajanduse näituste toimepanemine. Oma kestvuse ajal on selts juba 21 näitust toime pannud. Need näitused on laialdase tähtsuse omanud, seda tõendab iga-aastane väljapanijate ja vaatamaskäijate arvu kasvamine.

See ei ole mitte ühe ega kahe aasta töövili. Selleks on aastakümneid kulunud. Esimesi põllumajanduse näitusi Tallinnas ei pandud õieti tähelegi. Tõmbejõuks tol ajal olid Saksa „hoosteloniidid“ (Ausstellung), nagu rahvas mõisnikkude põllumajanduse näitusi harilikult nimetas. Usku näituse tulevikku oli vähe. Esimestel näitustel oli väljapanijate ringkond õige väike: Eesti põllumees käis Saksa näitusel, niisama ka suuremad Tallinna ärid ja töösturid. Rahvuslisel tundel puudus veel tarviline pind.

Aastakümnete jooksul tehti aga visalt tööd, ja see töö andis tagajärgi, kõigist surveaegadest hoolimata. Esimesed katsed tehti 35 aasta eest. 21. ja 22. septembril 1891. a. peeti „Lootuse“ seltsimajas „I. põllu- ja aiaviljade, noorte viljapuude ja ilukasvude väljanäitust“, nagu toliaegsetest kuulutustest loeme. Näitusele ilmus 18 väljapanijat ja vaatamaskäijaid oli 287. Tulusid oli 55 rubla 43 kop. ja kulusid 18 rubla.

Esimene samm oli astunud. Sellele pidi teine järgnema, kuid algav kriis seltsi elus tõrjus näituste toimepanemise mitmeks aastaks päevakorralt ära. Alles 5 aastat hiljem, 1896. a., ilmus näitus jälle

päevakorralt. Näituse eeskava seati juba laiemale alusele: eeskavasse võeti ka hobused ja veised, põllutööriistad ja käsitöö. Teine tähtsam samm oli oma auraha ja diplomide muretsemine.

1901. aastast peale hakati näitusi järjekindlalt igal aastal toime panema, välja arvatud 1906. a., kus Eestimaa sõja-seaduse all kannatas, ja hiljem suure ilmasõja ajal.

1905. a. katsuti õnne Saksa põllutööseltsi avaral näitusplatsil, sest „Lootuse“ aed ja maja jäid näituse jaoks kitsaks. Näitus läks hästi korda. Nagu kadeduse pärast ei lastud väikepõllumehi enam Saksa platsile. Alles mitmeaastase katse järele, 1909. a., lubati neile näitusplatsi jälle kasutada.

Nüüdsest peale võis huvitavat võistlust kahe põllumeeste seltsi vahel määrata. Mõisnikud pidasid oma näitusi jaanipäeval, talupojad aga sügisel septembris. Sügisene näitus paisub ja kasvab — Saksa näituse kulul. Nende näitustest võtavad veel oma ringkonna väljapanijad osa, tuuakse välja terved mõisakarjad. Väikepõllumehed aga sikutavad oma teed edasi.

Oma kestvuse 25. a. pani selts 15. näituse toime, mis kahekordse juubeli nimega. See oli 1913. a. Osavõtmise juubelinäitusest käis üle igasuguse lootuse, ja näitus jäi üheks hiilgenumbriks seltsi näituste seerias. Väljapanijaid oli 1030 ja vaatamaskäijaid 60.615.

1915. a. peeti näitus olude kiuste ära. Oli tarvis põllumeeste seas meeleolu luua ja muudelegi välistele mõjudele vastu töötada. Kuna teistes kodumaa linnades näitused pidamata jäid, ei hirmutanud Tallinna mehi isegi see ära, et päeval enne näitust Saksa zeppelinid Paldiskit pommitamas käisid.

Ei saa nimetamata jätta, et ajajärk, mil neid näitusi peeti ja esimesi vagusid aeti, oli Eesti rahvale raskem ajajärk. See oli surveaeg, kus üheltpoolt venelased oma venestuspoliitikat ajasid ja teiselt poolt Saksa aadel igal võimalikul korral Eestile jalga ette pani. Vene administratsioon katsus igal viisil edenemist takistada, ja kui seda otsekohe teha ei saadud, siis igatahes raskendati seda, mõnikord sealjuures naeruväärilist poliitikat ajades. Olgu siinjuures nimetatud, et ühel näituse laupäeval nõuti korraga venekeelsef tõlget näituse nimekirjale, vastasel korral ei lubatud eestikeelset müügile lasta. Pikkade kauplemiste jä-

rele likvideeriti küsimus sellega, et valmistati venekeelse nimetusega pitsat ja tembeldati esimene kaanekülj ära. Sellest peale pidi selts järgnevatel aastatel kuberner ja mõne Vene ametniku jaoks venekeelse nimekirja trükkima.

Kord jättis keegi väljapanijatest ühele marjapurgile venekeelse nimetuse kirjutamata. Kuberner Korostovets võttis pliitsi taskust ja kirjutas venekeelse nimetuse purgile peale ja — Vene riik oli päästetud.

Eesti iseseisvusest peale on seltsil ja tema näitustel laiad arenemise võimalused. Ühtlasi hakatakse rohkem süsteemi korraldusele ja kavakindlust tööle andma. Näitus aga paisub, kasvab üle praeguse näitusplatsi piiride. Ruumipuudus ühelt poolt ja mõned muud põhjused sunnivad näitusi erinema tööstus- ja põllumajandusteks.

Peale erinevust võis nagu tagasiminekut väljapanijate ja vaatamaskäijate arvu poolest märgata. Kuid teisest küljest olid põllumeestel käed rohkem vabad oma näituse põhjalikumaks ja õpetlikumaks muutmiseks. Ja selle tagajärg ei jäänud tulemata; põllumajanduse näitused on oma ulatuse poolest tööstusnäitustest ette jõudnud ja suuremat tähelepanu nii põllumehe kui ka linnalase poolt leidnud.

Kokkuvõttes peab tunnustama, et sel alal suurte sammudega edasi on jõutud. Näitused on aast-aastalt enam õpetlikumaks ja põhjalikumaks muutunud. Tallinna põllumajanduse näituse päevad on põllumeestele ja linnalastele õppimise- ja ühtlasi ka pidupäevadeks saanud.

Kutseharidus, kõned, kursused.

Juba seltsi esimesel peakoosolekul 10. märtsil 1889. a. oli põllumehe kutsehariduse tõstmise küsimus päevakorral. Tollekordne kõneleja tunnistas soovitavaks „ühte põllumeestekooli viisil seatavat eeskujuliku talukohta muretseda, kus noored talupõllumeeste pojad, kes peremeesteks peavad saama, ühe aasta jooksul kõigea tuttavaks saavad tehtud ja õpetatud, mis ühel tegeval põllumehel teada tarvis.“

Põllutöökooli asutamise küsimus jookseb punase niidina seltsi elus läbi aastakümned, ilma et seda teostada oleks suudetud. Alles hilisemal ajajärgul, kus selts aineliselt tublisti kosunud, nimelt 1912. aastal, ostis selts Harjumaal, Kohila vallas „Kivimäe“ koha, et sinna kooli asutada. Pikkade palvete ja edasitagasi jooksmiste

järele saadi lõpuks kooli luba kätte, kuigi Vene õppekeelele, kusjuures ka riiklist abiraha lubati. Ilmasõda tõmbas koolile kriipsu peale, ei saadud seda avada. Eesti iseseisvuse ajal muutusid põllumehe kutsehariduse olud ja selts loobus oma kooli avamisest. „Kivimäe“ talu müüdi maha ja Tallinna osteti kahekordne kivist võõrastemaja ühes 3 puumajaga, et sinna „Põllumeeste kodu“ avada.

Põllumajandusliste kursuste küsimus tekkis 1904. a. esimest korda päevakorrale. Otsustati 1905. a. talvel ühekuulisi kursusi toime panna ja selleks saadi lubagi. Kuid 1905. a. alganud põllumajanduslised rahutused löid niisuguse õhkkonna, et kursus teisele plaanile ja seega pidamata jäi.

1908. a. võeti selleaegse esimehe õhutusel kursuste toimepanemine uuesti päevakorda, seekord kolmepäevase vältusega. Kursused peetigi õige elaval osavõttel ära.

Kursuste kõrval peeti peakoosolekutel kõnesid, millel põllumajanduse edendamise alal mitte vähene tähtsus. On aastaid seltsielus, kus ühtki kõnet ei peetud (1895, 1896 ja 1898), kuid on aastaid, kus see arv 16 peale ulatab (1903 ja 1913). Üldine kõnede arv ulatab sadadesse.

Selts on oma liigete seas hulga põllumajanduslist kirjandust laiali laotanud ja liikmetel on maksuta tarvitada suur põllumajandusline raamatukogu.

Põllumeesteselts ja ühistegevus.

T. E. P. Seltsil ei ole ka ühistegevus võõras. Seltsil tema pikal eluajal on sageli kokkupuutumist ühistegevusega olnud, veel enam, selts on nii mitmele ühistegevusele ettevõttele emapuuks olnud, kust uued ühisused erinesid.

Oma pikas kursuste seerias korraldas selts juba 1909. aastal 8.—25. augustini Tallinnas esimesed ühistegelised kursused, kus ühistegelasi ette valmistati. Osavõtjaid oli 26.

Seltsi kaubanduslisest tegevusest kujunes välja Tallinna Eesti Majandusühisus. Tarvitajatühisuse „Oma“ asutamise mõtet õhutati Seltsi peakoosolekutel ja koguti liikmeid.

Laenu-hoiuühisuse asutamise mõte liikus aastate viisi seltsis, isegi põhikiri saadeti omal ajal kinnitusele. Hiljem asutasid seltsiliikmed Tallinna Eesti Laenu- ja Hoiuühisuse ning Põhja Laenu- ja Hoiuühisuse.

Eesti Põllumeeste Keskseks töötas mitu aastat Põllumeesteseltsi juures toimkonnana ja sai rahalist toetust seltsilt.

Viimasel ajal, kus ühistegelisel alal oma keskkohad ja häälekandjad, on T. E. P. Selts ühistegevuse otsekohesest propageerimisest eemale jäänud ja puhtpõllumajandusliste küsimuste juure jäänud.

Seltsi tegevust juhib

juhatus, kelle alla kuuluvad ajutiselt eri-ülesannete teostamiseks moodustatud komisjonid.

Juhatus on püüdnud kõik teha, et selts oma aatelist tööd meie tähtsama tööstusharu, põllutöö, edendamiseks ja meie rah-

vustunde kasvatamiseks võiks eduga jatkata.

Praegust näitust vaadeldes tõuseb ka igal eestlasel ja Eesti sõbral uhkuse tunne eriti meie saavutusi põllutöö, piimasaaduste ja karjakasvatuse alal silmitsedes.

Kui inimestel jõudu ja tahtmist jatkub juhatuste ja selgitustega meie põllumehe kodu aidata ilusamaks ja armsamaks teha, põllumehele paremaid tööriistu ja töötamisviise näidates ja kätte juhatades, siis oleme julged, et meie majanduslitselt kindlale jalale jõuame ja püsima jääme.

Ühine koostöö rahva kõigi liikmete vahel, kindlustatud julgeoleku juures, viib meie rahva õnnelikule tulevikule vastu.

—st—

Mõnda sõja-lennuasjandusest.

E. Meos.

Lennuk on tulevikusõja laiaulatuslikum relv. Ta pole seotud vaenlase traattõkete ega inimeste masside müüriaga. Tema kannab oma hävitavat mõju kaugele vaenlase seljataha. Lennuk muudab kogu vaenulise maa-ala lahingväljaks. Häda rahvale, kes pole õppinud tundma lennukite tegevust, ei ole varustatud abinõudega tema hävitavast ja laiaulatuslikust mõjust hoidumiseks ja temaga omakorda vaenlasele pealetungimiseks, sest kallaletung on parim enesekaitse.

Kui tuletada meele, missugust tähtist osa etendasid möödunud maailmasõjas lääne rindel Saksa, Inglise, Prantsuse ja Ameerika õhulaevastikud ja osalt ka endise tsaariaegse Venemaa õhulaevastik, kes olid sel ajal lapsekingist tulles alles esimest korda oma lahingvõimeid näitamas, kuid siiski suurte saavutustega, ja kui jälgida, missuguseid hiilgavaid edusamme teeb lennuasjandus oma tehniliselt täiendamisel lääneriiges ja viimasel ajal ka Punalisel Venemaal, siis alles taipame, missugune tugev ja võimas relv peitub lennuväes.

Sõja hädaoht on rahval alaline, eriti meil meie geograafilise seisukoha tõttu. Meie poliitiline ja strateegiline olukord on kõige halvemast. Alati on olnud Eesti sõjakära tallermaaks. Meie naabruses on rahutu hiiglane, kelle poolt võib oodata üllatusi. Meie territoorium on kitsas, meie piirid kuivamaa ja mere poolt ning õhuruumist on lahtised, sest oletatav vaenlane on ainult inimeste arvu poolest 100 korda tugevam kui meie. Sõjategevus võib puhkeda lahti ootamata: Narva juures lendavad üle piiri vastase lennukid ja 70 minuti pärast külvavad nad surma Tallinnas. Ka mere- ja

maajõudude ootamatu pealetungimine on meile väga kardetav.

Hinnates olukorda tunneb vist iga riigitrüü kodanik, et meil peab alati olema valmis kohtadel võitlusabinõusid, et kõik viivitusega peavad asuma kodu kaitsele. Rahvas oma massis peab tundma möödapääsmata vajadust olla valvel. Eriti rohkem tähelepanu tuleks pöörda meie sõjalennuasjandusele sõjaväe enese ja seltskonna poolt.

Et tutvustada „Kaitse Kodu“ lugejaid sõjalennuväe ülesannetega, toon allpool rea kirjeldusi sõja-lennuasjanduse alalt, mis loodetavasti huvitavad meie lugejaid.

Õhuluure.

Meie ajal on sõjalenduril kolm peaülesannet: õhuluure, suurtükiväe tegevuse vaatlemine ja pommipildumine. Luuramine on neist kolmest tegevusaladest kõige huvitavam, suurtükiväe tegevuse vaatlemine kõige hädaohtlikum, selle vastu on pommipildumine kõige kergem. On eriülesandena eraldatud ka veel õhuvõitlust, kuid see on õieti nende kolme peaülesande teostamise loomulik järeldus.

Õhuluure jaguneb kahte ossa: lähedamaa- ja kaugemaa-luure.

Lähedamaa-luurel on lendureil kõige rohkem tegemist. Selle luure otstarbeks on esimeses jones vastase seisukohtade uurimine, kusjuures tuleb panna tähele ühtlasi ka üldist kahurväe tegevust.

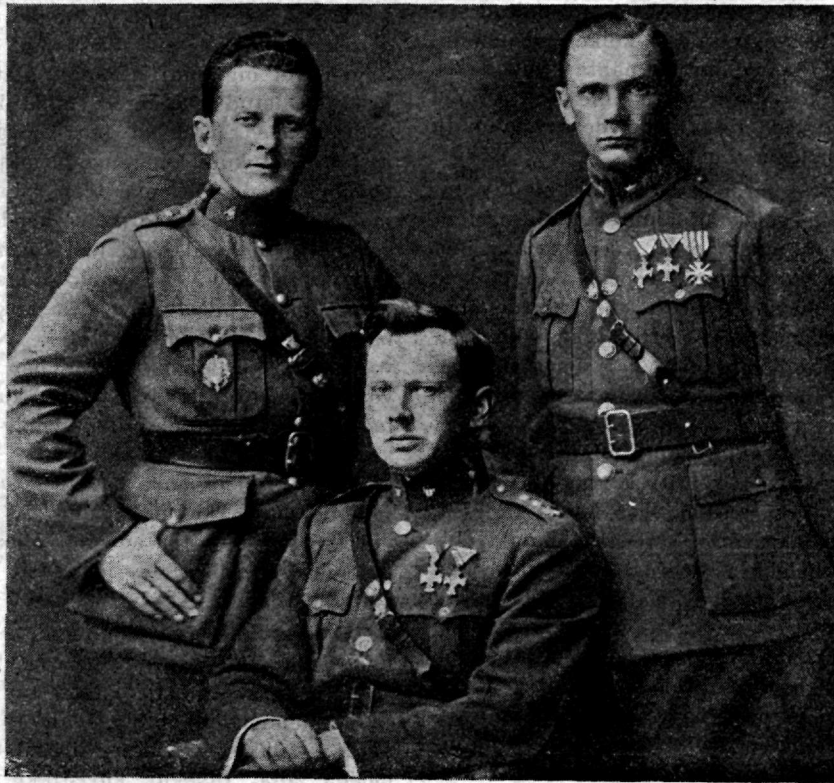
Lähedamaa-luurel lennatakse määratud jatk vaenulisest rindest teatud sügavuses korrapäraselt läbi ja vaatlustagajärjed antakse juhtivale

staabile teada. Sellest vaatlevast luurest saab nagu enesest ka üldiseid tähelepanekuid kahurpatareile: märgatakse vaenulistes liinides midagi, mis väärib pommitamise, siis signaliseeritakse sellest kahurväe juhatusele, kes selle peale pommitamise laseb ette võtta.

Vaatlustagajärjed antakse teada mitmel viisil. Luurelennult tagasi tulles kannab lendur-

hutatud õhutühja, gaasiga täidetud ruumi. Elektri abil lastakse spiraal peeglite vahel nii intensiivilt põlema, et välgatusi ka kõige heledamal päiksepaistel mitme kilomeetri taha näha on.

Märguandmine ise sünnib Morse tähestiku järele: kui lamp vilksatab lühidalt — tähendab see punkti, on aga vilksatus pikem — kriipsu.

Eesti kaitseliidu delegatsioon Poola küttide pidustustele.

Istub: kaitseliidu staabi ülem kol.-lt. J. Vende, seisavad: vasakul k.-l. staabi I osak. pealik kapten H. Freiberg, paremal Narva maleva pealik kapten Lepp.

vaatleja oma vaatlustagajärjed kaardi-kavandi ja ülestähenduste varal isiklikult staabile ette või jälle antakse tähelepanekud juba lennu ajal lennukilt teada.

Teatamine lennukilt on võimalik raadiotelegrafi, signaallambi, nõeaparaadi või rakettpüstoli abil, siis veel kirjutatud teadaannete mahaviskamise läbi.

Lennuki väikese ruumi tõttu pole just eriti hõlpsu raadioaparaati sinna mahutada ja seks käsitada, seepärast pole ka mitte kõigil lennukel raadioaparaati. Raadiotelegraafi ei tarvitatud maailmasõjas lähedasel luurel peaaegu sugugi, või tarvitati ainult õige vähesel määral; selle vastu tarvitati signaallampi lähedamaa-luurel õige sageli.

Signaallamp koosneb spiraalist, mis on ma-

Nõeaparaat, mis ka Morse märkide abil töötab, koosneb nõega täidetud, väikese õhurõhu all hoitavast kastist, millel ventiiliga varustatud auk küljes. Kui ventiil (klapp) lühidalt ja järsult avatakse, siis tekib õhus punktitaoline nõgine täpp; avatakse aga ventiil pikemalt, siis tekib lennuki edasilennu järelduusel muidugi joon või kriips.

Rakettpüstolit võib tarvitada vaid siis, kui enne selle kohta on lepitud kokku. Rakettpadruneid võetakse kaasa mitmesuguseis värves, kusjuures igal värvil on oma tähendus.

Märgi kättenäitamine suurtükiväele sünnib suitsupommi või lipukese mahalaskmise läbi.

Kaugeluure ulatub sageli mitmesaja kilomeetri sügavuselt vaenlase territooriumi. Tema otstarbeks on vaadelda ja uurida vastase liiku-

mise piirkonda sõjavägede ümberpaigutamise ja materjali vedamise mõttes. Vaatlemisel joonistatakse uuritav ümbrus silmamõõdu järele paberile, millist joonistust nimetatakse krokiiks, või võetakse õhufotoaparatuuriga üles.

Vaatlemine, niihästi ligidasel kui ka kaugeleluurel, on isenesest väga huvitav, kuid sugugi mitte kergesti teostatav. Õige äratundmine praeguseaja sõja olukorras on vahel otse haruldaseks meistertööks. Ajajooksul on õpitud oskama varjata peaaegu täiesti kõike, mis vastasele linnuvaatelt vaadeldav ja nähtav võiks olla. Ainult pikema kogemuse tõttu võidakse, kõigist vastase ninapidivedamise konksudest hoolimata teha õigeid tähelepanekuid.

Lennuki tüürimine nõuab, nagu kõigil muudelgi sõjalendudel nii ka luurelennul, selget meelt ja rutulist otsustamist. Vaatamata mõningate fataalsete juhtumiste peale, nagu neid iga lennu ajal masina juures või halbade õhutingimuste järeldusel võib ette tulla, võib tõsisemaid vahejuhtumisi tekkida ka vaenuliste lenduritega kokku põrgates ja alt maa pealt laskmise läbi.

Enesest mõista, et lennule minnakse ainult täiesti terve, veatu ja kõigiti korras lennukiga, kuid lennu ajal peab selle eest hoolt kandma, et aparaat ei läheks rikki. Moodsa lennuki ehitusviis on nii kindel, et viperusi tema juures ka lennu ajal vaevalt ette võib tulla, selle vastu seisab aga mootori tegevus nii väga igasuguste võimaluste piirkonnas, et see lennu ajal nõuab vahetpidamata hoolsat tähelepanekut. Kuigi võimalik pole mootori õrnade osade kohta avaldada otsekohest mõju, võib siiski loomusunniliselt piinliku käsitamise tõttu omandada teatavat kindlust tema tegevuse kohta.

Kõige pealt peab hoolitsetama selle eest, et bensiini ja õli juurevool sünniks korralikult. Sünnib see, siis pole inimliku järelekaalumise järel riket karta.

Lennuki tüürimississesead on lihtne ja kõva. Küljetüüri, millega tehakse kurvisid ja kõverjooni, juhitakse jalgpedaali kaudu. Kõrgus- ja sügavustüüri reguleeritakse juhise (alumise otsaga lennukikere külge liikuvalt kinnitatud kepp) ligitõmbamise või ärälükkamise kaudu, kuna aga põiktüüri, mille abil sünnib lennuki külje tõstmine ja längutamine, juhitakse käsiratta enese pööramise läbi. Juhise ülemises osas on süütamise kontakt ja kuulipilduja peastik.

Tüürimine saab võimatuks vaid siis, kui tüüride küljest tulevad juhed — terastrossid — katkevad, mis ühendavad juhtimise ja püsivuse orgaane ühendavad. Need peavad olema aga päris katastroofilised sündmused, mis niisuguse juhtumise võiksid esile kutsuda; ja see juhtumi-

ne võib ka traagiliseks saada ainult siis, kui trossid katkevad kõikide tüüride küljes korraga. Katkevad nad ainult ühe tüüri küljes, siis on veel võimalik teiste tüüride osava käsitamise läbi õnnetust ära hoida.

Eeltoodust selgub, et lennuki juures ainult mootor ja tüür rikki võivad minna, kuna lennuk ise konstruktiivselt garanteeritult kõva on.

Halvad õhutingimused, mida millalgi kindlasti ette ei või näha, nõuavad lennuki juhilt alalist tähelepanemist, sest nad on kardetavad. Sageli või õigemini peaaegu alati tekivad õhus need kardetud puhangud, mida kutsutakse böödeks. Need puhuvad igas kõvaduses, keskmisest briisist kuni kangema tormini. Lennuk, mis nendega peab võitlema, teeb rahulise lennu asemel hüppeid ja kukerpalle, bööde kõvaduse järele. Omandavad bööd aga tormi iseloomu, siis võib ka juhtuda, et lennuk sadasid kilomeetreid õhus ümber paisatakse: ta kükleb ja kargleb nagu kalapaat tormisel merel. Niisugustes õhuvooludes võib lennuk ka ümber kukkuda; seda võib aga kergesti ära hoida, kui bööde sünnitatud anormaalsetele liikumistele tüürimise läbi alatasa vastumõju avaldatakse. Kükub lennuk ümber, siis ei tähenda see veel sugugi, et ta tingimata maha kukub. Moodsa lennuki ehitusviisi tõttu on palju enam võimalik, et ta alla kukkudes end ise üles lööb, kui seda juba juht ise pole teinud.

Nõndanimetatud õhuangud, — õhutühjad kohad õhus, on väga kardetavad. Satub lennuk sarnasesse kohta, siis kukub ta, sest propelleril ja kandepindadel ei ole enam tarvilikku toetusainet — õhku — välgu kiirusel õhutühja ruumi mööda alla, otsekui kuristikku. On õhuangu põhi veel küllalt kõrgel maapinnast, siis on võimalik, et lennuk uuesti algavas õhus end jälle üles lööb, muidu aga kukub ta puruks.

Seni etteoodud fataalseid võimalusi peab iga lennu korral võtma arvesse. Sõjalennu korral tuleb aga veel, nagu juba öeldud, kaks uut võimalust juure: õhuvõitlus ja allalaskmine. Õhuvõitluse tarvis on lennukid sellekohaselt kuulipildujate ja kahuritega varustatud, laskmise vastu on nad soomusega kaetud. Lenduri ja vaatleja isiklikud sõjariistad on enamjaolt automaat-püstolid.

Õhuvõitlus, nagu seda positsioonsõjas iga-päev ette tuleb, on ligidase luuramise paratamatu kõrvalnähtus, sest et lendurid kummaltki poolt vastase omadele mõistagi luuramist oma territooriumi kohal võimatuks püüavad teha, ise aga arusaadaval viisil võimalikult palju tähelepanekuid vastase poolel katsuvad teha. Sellest dilemmast tekib suurem osa õhuvõitlusi.

Alguses võtsid õhuvõitlusest osa kõik lendurid, viimasel ajal aga on õhuvõitluse tarvis ise-

äralisi õhuvõitlussalku, mis koosnevad lahinglennukeist, n. n. hävitajaid, kelle peaülesandeks on vastase õhujõududega võitlemine selleks, et oma lennukitele õhuruumis tegutsemiseks saada tarvilikku vabadust; teiste sõnadega öeldes: võitlus õhuruumis valitsemise pärast. Õhulahingud muutusid möödapääsmatuks ja nende edukaks läbiviimiseks tuli valida sarnaseid lennukaid, mis oma lennuomaduste ja relvade poolest õhulahingu ülesanneteks kõige kohasemad olid.

Õhuvõitluses tarvitata taktika põhjeneb esimeses joones isiklikus osavuses. On olemas ainult üks üldine põhimõte, see on — peab vastasest kõige pealt üle lendama ja alles siis teda lõpulikult hävitada püüdma. Muidu on iga lenduri enda asi, kuidas ta oma vastasest õhus jagu saab. Maailmasõjas jõudsid mõned lendurid oma osavuses vastase lendureid „maha võtta“ sellise täiuseni, et nende poolt mahalastud lennukite arv mõne juures tõusis ligi sajani. Nii näiteks laskis Saksa lendur-ülemleitnant Udet 60 vastast alla; lendur-rittmeister vabahärra M. v. Richthofen 81, kuna 82-ne lahing lõppes tema enese hukkimisega; Prantsuse lendur kapten Guynemer laskis 48 vastast alla, selle järele hukkus ka ise. Maailmasõja algul astudes vabatahtlikult lennukisse tõusis ta vahvuse ja saavutatud õhuvõitude eest poolteise aasta jooksul kapralist kapteniks.

Praeguse aja õhuvõitluse tingimused on seevõrra rasked ja iseäraldusrikkad, et alles mitmekuulise sõjaliinil viibimise ja tegelikult õhulahinguist osavõtmise järele võivad kujuneda välja vilunud ja julged lahinglendurid, kes vastase lahinglenduriga õhuvõitluse astumisest kunagi tagasi ei pörka. Liig tulised ja kuuma-verelised lendurid, kes veel hästi vastase võtteid pole tundma õppinud, langevad esimestena; ainult kained, rahulikud ja külmaverelised lendurid on saavutanud häid tagajärgi, nagu inglise major Bishop ja kapten Ball, prantsuse kaptenid Guynemer, Navarre ja Flonck, saksa kaptenid v. Richthofen, Boelke, v. Tutschek, ülleitnantid Voss, Bongartz, Schäfer, Schleich, Udet ja Immelmann.

Laskmine alt maa pealt on lendurile väga paha ja kardetav. Selle juures tuleb aga panna tähele, missuguse kaliibrilisest kahurist lastakse. Püssituli on 2000-meetrilise kõrguse juures täiesti mõjutu, kuid kahureist laskmise korral peab tõusma juba 4000 meetri kõrgusele, kui kaitstud tahetakse olla. Kahurmürsud ulatavad muidugi, kuid tabamisvõimalus on niisugusel korral väga väike: — tuleb pidada juba pahaks juhtumiseks, kui mürsk läheb pihta. Ainuke sõjariist, mis lennuki ka niisugusest kõrgusest maha võib tuua, — muidugi kui ta näha on, mida neljatuhandemeetrilise kõrguse juures

mitte alati võimalik pole, — on tseniitkahur. Õnnestunud tehnika ja optika tõttu on tema abil võimalik lennukile kaunis kindlasti pihta lasta. Tseniitkahureile on juba nii mõnigi lennuk ohvriks langenud.

Kõrgemale tõusmise korral on laskmise ajal veel soovitatav võimalikult singa-sänga-lennu läbi vaenlase sihtimist võimatuks teha. Ka on kasulik lennukit asetada päikesevalgusse, sest see raskendab kõrguse ja kauguse täpset äramääramist.

Suurtükiväe tegevuse vaatlemine.

Vastase kahurpatareide ülesotsimine lennukilt on väga raske ülesanne. Ta nõuab niihästi vaatlejalt kui ka lennukijuhilt suurt närville pingutust ja kõigi meelte koondust. Vaatleja peaülesandeks on vastase patareide täpse seisukoha kindlakstegemine, märguandmine oma kahurväe juhatusel ja laskmise korrigeerimine või õiendamine. Vastase patareide seisukoha kindlakstegemine on kõige raskem ülesanne. Kahurid on harilikult maastiku looduse kohaselt maskeeritud, nii et ainult pikema kogemuse tõttu neid võimalik on üles leida. Pearaskus lasub muidugi vaatlejal, kuid kui ta midagi kätte tahab saada, siis peab lennukijuht tema ülesannet oma tüürimise osavusega kergendama.

Vaenuliste patareide seisukoha kindlakstegemine lennukilt on õieti väga hädasohtlik ettevõte. See on enamasti ringlend kahurmürskude vihas. Sealjuures tuleb võidelda veel vastase lenduritega.

Pommipildumine lennukilt.

Kolmandaks sõjalennuväe peaülesandeks on pommipildumine. Võimalus vaenlasele ülalt lõhkeaineid kaela loopida ja neid sarnastele kaugustele kanda, kuhu kahurvägi ei ulatanud, arenes möödunud maailmasõja kestvusel iseseisvaks erialaks oma materjalosa ja taktikaga.

Sisuliselt ei ole pommipildumine lennukilt muud kui vertikaalne kahurituli, mille kaks paremust maapealse kahurväe ees — suurem tegevuspiirkond ja võimsamad pealetungi abinõud — juba maailmasõda ära määras.

Pommipildumine lennukilt on midagi kindlat ja lihtsalt. Kui lendur ja vaatleja mõlemad pommipildumisest osa võtavad, siis vaatab suurem osa lendureid pommipildumisele kui lõbuasjale. On aga lennukijuht ühtlasi ka vaatlejaks ja pommipildujaks, s. t. üksi lendab, siis peab ta olema hästi ettevaatlik ja tähelepanelik. Ühelt mehelt nõuab pommipildumine proovitud osavust ja kahekordset tähelepanu, sest et ta peab esiteks lennuki piinliku täpsusega juhtima õige eesmärgi peale, teiseks — pommi õigel ajal maha laskma. See pole kerge asi, ja seepärast lennatakse harilikult vaatlejaga, s. t. kahekesi.

Vaenulik võitluslendur pole pommipildumisel eriti kardetav, sest pomme pilduma lennatakse enamasti suures salgas, järelkult ei julge üksik vaenulik lendur arvulise ülekaalu tõttu õhuvõitlust provotseerida. Ometigi ei ole, nagu kogemus tõendab, üksiku lenduri võitlus mitme vastu mitte alati lootusetu. Pealetungival lenduril peab siis algusest peale olema hea taktiline asetus. Ainuke head tagajärge töötav pealetungimine oleks küljelt, kui tiiblennukit sel moel ootamatult kõrvaldada võidakse.

Kuid kardetavam kui hädaoht õhust on hädaoht maa pealt. Pomme pilduma lennatakse ainult sõjaliselt tähtsate objektide peale, need aga on alati tseniitkahuritega kaitstud, milledele juba palju lendureid ohvriks on langenud.

*

Nii lühidalt sõja-lennuväe ülesannetest. Igal kodanikul peaks olema huvi õhusõja relvade aegloolise arengu, tehnilise evolutsiooni, kasutusviiside ja nende tegevust piiravate ning halvavate kaitsekorralduste vastu. Seepärast soovitaksin igal „Kaitse Kodu“ lugejal muretseda hiljuti kindralstaabi VI osakonna väljaandel ilmunud lennuväe rügemendi koguteost „L e n n u a s j a n d u s“, mis meie paremate lennuväe eriteadlaste poolt kokku seatud. Raamatu teksti

selgitavad rikkalikult pildid ja joonistused; raamatust leiame kirjutusi alljärgnevate pealkirjade all: I. Inimlennu aeglooline ülevaade. II. Dünaamiline lend ja moodsad lennukid. III. Õhujõud maailmasõjas 1914.—1918. a. IV. Aerofoto. V. Fotoluure. VI. Raadio-, õhu-, side- ja luureteenistus. VII. Õhukaitse. VIII. Õhujõud tuleviku sõjas. IX. Lennuasjandus ja -tööstus riigis. X. Lennuasjandus riigis kaubandusliku ja kultuurilise tegurina. XI. Lennujaamad. XII. Meie naabrite tegevus lennuasjanduses ja XIII. Meie lähemad ülesanded oma õhujõu loomisel.

Sellest lühikesest loetlusest on selge, et teos käsitab väga tähtsaid ja põnevaid küsimusi lennuasjanduse alal. Juba välimuselt äratav raamat erilist tähelepanu; raamat on trükitud heal paberil, pildid hästi valitud ja selgesti trükitud. Eessõna on kirjutanud meie sõjavägede staabiülem kindralmajor J. Tõrvand.

Soovitaksin tutvuneda käesoleva raamatuga.

Toimetuse poolt: Pühapäeval, 12. septembril korraldati lennuväe poolt Tallinnas suur lennupäev, mis oli mõeldud meie õhukaitse tähtsuse selgitamiseks ja meie lennuväe võimete demonstreerimiseks. Et „Kaitse Kodu“ toimetusele ei võimaldatud tutvunemist pidustuste käiguga, siis ei saa meie sellest kaitselennuasjanduse programmeerimisepäevast ülevaadet tuua.

Mäeotsa Mai.

Jutt Eesti minevikust.

Victor Neggó.

(Lõpp. Algus „Kaitse Kodu!“ nr. 17-as.)

Püssid ja püstolid pauguvad, kuulid vinguvad, mõökade terad satuvad klirisedes vastamisi, surnud ja oigavad haavatud lamavad maas oma veres, kuid üle nende kestab möll ja taplus vihaselt.

Venelased, kes teada olid saanud, et piirajaid on vaid väike salk ratsamehi Ivo Schenkenbergi juhtimisel, olid otsustanud kindlustusest välja tungida ja oma ülevõimuga vaenlast murda. Nende vastu seisvate sakslastega, Konradi sõjasulastega, nad suurt ei arvestanud, sest nad olid harjunud tähele panema, et need pistsid väga kergesti punuma.

Keset vihasemat heitlust võitles Ivo oma meeste keskel nagu lõvi, kes kõik maha murrab, mis aga iganes ta ette juhtub. Ta mõök vuhises vahetpidamata raugemata jõuga läbi õhu ja, kuhu ta langes, seal sundis ta vastase põrmu heitma. Ta kõrval keerutas Karu Andres oma koledat sõjanuia ja hävitas vastase

vastase järele. Ta nuiast tabatute suust ei kuulnud enam oiget ega ohet, nad aina varisesid sõna lausumata kummuli. Hirmus oli nende kahe mehe kätetöö, hirmus ja õudne. Ning ka arvuliselt suure ülekaalus olevaid venelasi ja tatarlasi valdas hirm selle kotkasilmalise noormehe ja ta hiiglakaaslase ees. Nende read löid kõikuma ja paisati segi, üks ja teine heitis relva maha ja pistis jooksu. Näis, kui oleks nende jõud lõpulikult murtud ja võit eestlaste oma.

Kuid äkki lendab üks nool vihisedes Ivole kõrri, ta võpatab ja vajub kummuli hobuse kaelale. Ta oleks alla varisenud, kui mitte Andres teda tugeva käega poleks hoidnud. Selja tagant kuuldu valus karjatus ja üks neid tungib verisest taplusest hoolimata läbi võitleva meesteparve Ivo juure, ronib hobusele ta selja taha ja juhhib selle võitluse piirkonnast välja. See oli Mai, kes Ivo

K.-I. Tallinna maleva manöövrid.

Ülal: Naiskaitseliitlased valmis kohalesõitmiseks. Pahemal Tallinna maleva pealik kolonel Fr. Pinka ja manöövrite majül hra Zimmermann.

Keskel: Kaitseliitlaste kogumine Gildi aeda. Neljanurgeline plakat varre otsas on kuulipilduja. All: Avangard sõidab välja.

tabamist oli näinud ning nüüd talle appi ruttas. Ettevaatlikult tõstab ta Ivo neile järginud Andrese abil hobuselt maha, tõmbab noole verisest haavast ja hakkab seda osaval käel siduma.

„Kuidas on see võimalik, Andres, et nool on tabanud teda selja tagant?“ küsib neid haava suuna jälgides — pealiku ustavalt kaaslaselt.

„Kui see jälle see neetud sakslane

ei olnud," vastab küsitud urisedes. „Peaksin ta kord oma käppade vahele saama, ma murraksin ta kondid pilbasteks.“

„Jah, see on õige kahtlane, et sakslastest ainult mõned üksikud sõjasulased Ivo meestele appi ruttasid, kuna suurem osa ühes Konradiga võitlusest meelega eemale näib hoiduvat. Kas peaks meil siin ehk äraandmisega tegemist olema?“

„Näib küll nii, kuid küllap me üksigi vaenlasest jagu saame.“

Neid on oma töö lõpetanud. Õrnalt silitab ta meelemõistusetu haavatu kahvatut palet, vaikne pisar veereb vargsi ta laugelt selle otsaesisele. Siis aga ajab vapper neid end sirgu, tõstab järsult pea ja käseb karmi häälega: „Tõsta ta telki.“

Sõnalausemata täidab Andres käsku. Ta tõstab oma pealiku õrnalt nagu ema oma lapse oma võimsatele kätele ja kannab ta telki.

Parajasti on Ivo sinna vaibale asetatud, kui äkki võitlusemõll kärarikkamaks muutub ja lähemale kipub.

Ägedalt kistakse korruga telgi eesriie eemale ja ähkides kargab allpealik Tõnu üle läve.

„Kõik on kadunud. Oleme võidetud. Suurem osa meestest ühes Kristof Schenkenbergiga lamavad tapetuna võitlusväljal. Ülejäänud, vaevalt sada meest, ei suuda ülevõimule enam vastu panna. Niipea kui Ivo langes, hakkas vastane uuesti ägedasti peale tungima, lossist tuli talle veel abi lisaks ja me ei jaksanud enam midagi teha. Ja need kuradi sakslased vaatavad aga ainult rahulikult pealt, kui meid üksteise järele Manalasse läkitatakse. Ruten, tõstke pealik sadulasse ja katsume põgeneda!“

Kuid oli juba hilja. Tatarlaste metsik kisa kõlas juba üsna lähedal ja järgmisel hetkel kistigi juba telgi eesriie siiludeks ning vihane vaenlane tungis hõisates telki.

Kuid nende hõiskamine osutus alles liig varajaseks. Tõnu ja Karu Andres olid oma pealiku ette asetunud ning ühe läikiv mõök ja teise võimas sõjanui pidasid veriseid pulmi oma vastastega. Ka Mai oli Ivo mõõga pihku haaranud ja raius välkuvail silmil nagu ärritatud ematiiger, kellelt poega tahetakse röövida, tatarlaste sekka.

Esimesel hetkel valgusid pealetungijad sellest ootamatust ägedast vastupanust üllatatuna tagasi, kuid nähes, et

neil on tegemist ainult kolme vastasega, kelledest üks pealegi oli vaid naine, tungisid nad uue hooga Ivo kaitsjate kallale.

Nii mõnigi neist kaotas oma elu sõjanuia vägevast hoobist, nii mõnigi pisteti Madise mõõgast surnuks, nii mõnigi langes ojates vihase neiu tabavast löögist, kuid siiski oli kõik asjatu — pealetungijaid oli liig palju, mitmest kohast haavatud pealiku kaitsjad kisti kummuli ja seoti köitega kinni.

Venelaste kardetavam vaenlane Ivo Schenkenberg, keda kutsuti Hannibaliks, oli ühes oma ustavamate meestega oma vaenlaste küüsi langenud.

Venelaste ja tatarlaste rõkkav hõiskamine kuulutas nende võitu oma vihase vastase üle. Suust suhu lendas uskumatu rõõmusõnum läbi venelaste ridade, jõudis Rakvere kantsini ja tungis sellesse. Kantsi väravad avati pärani, kogu kaitseväge voolas neist välja, et ise oma silmaga kinnitust leida sellele võimatuna näivale kuuldusele...

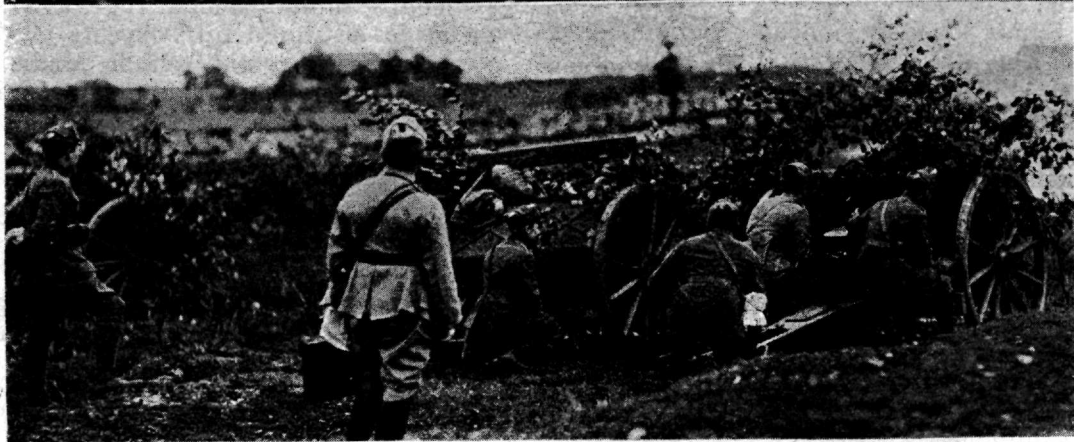
Aeglaselt sammusid neli meest, kandes kiiresti okstest põimitud raamil haavatud kangelaslikku vaenlast. Kanderamile järgisid köidetud kätega, norus peaga umbes 60 ellujäänud Ivo Schenkenbergi meest ja üks imekaunis neid. Aeglaselt ja süngelt liikus see rong läbi venelaste tihedate ridade kindluse väravate poole. Ümberringi vaikis hõiskav kisa ja kära nende lähenemisel. Metsikud tatarlased ja venelased austasid vaikselt oma kangelasmeelseid, mehiseid vastaseid, kes pärast ägedamat vastupanu olid pidanud alistuma mitmekordsele ülevõimule...

Eemal künka otsas aga peatus Saksa sõjasulaste väeosa ja vaatas vaikides pealt...

* * *

„Kas on teile kõigile selge, mis ütlesin?“ küsis Ivo allpealik Tõnu oma kaasvangidelt. „Kui meile õhtul süüa tuuakse, siis kargame äkki vangivahti saatvaile Vene sõjasulastele kallale, lööme nad maha, võtame neilt relvad ja vabastame vangivahi kaasabil, kes on sündinud eestlane ja meiega ühes nõus, kõrvalkongidest oma kaaslased, tungime treppi mööda üles Ivo haigetuppa ja vabastame seal pealiku ühes ta juures viibivate Andrese ja Maiega. Vangivaht Ivan, või õigemini Jaan, on juba köied valmis muretsenud, mille abil läbi akende

K.-I. Talliana maleva manöövrid.

Üla]: Punane pool ahelikus pealetungil.

Ke'skel: Liikumine ahelikus.

All: Punase poole patarei annab tuld.

alla õue võime laskuda, ning kord juba sinna jõudnud, peaks ju tõesti päris kuradi lugu olema, kui meie mõnd kindluse väravat ei saa avada ja punuma pista. Peaasi on aga ainult, et kõik sünniks kõige sügavamas vaikuses, kisata ja kätärata. Kas mõistsite?"

Jaatav peanoogutus oli kõigi kümne vangivi vastus.

„Noh, siis olge valvel. Varsti peab juba lunastustund kätte jõudma.“

Ei kestnud ka kaua, kui väljaspoolt kuuldusid lähenevad sammud; võti pisteti võtmeauku, käänati ringi, ja nagisedes avanes uks.

Sisse astus vangivaht, kõlisev võtme-kimp vöö vahel ja kuus sõjariistus meest, kes leiba ja vett käes kandsid, mille nad vangide ette maha asetasiid.

Madise salajase märguandmise peale paiskas vangivaht äkki ukse kinni ja keeras selle lukku. Nagu kassid kargasid vangid samal hetkel ehmunud venelaste kukile ja peagi lamasid need surnutena maas, pärandades oma relvad õnnelikele võitjale. Kiire südamlük käepigistus vangivahiga ja uks avati uuesti. Tasa, kiki-varvul hiilisid mehed uksest uksele ja vabastasid teistest maa-alustest kongidest oma kaaslaste. Siis läks nende tee üht kitsast keerdreppi mööda üles lossi teisele korrale, kus vangivahi ütluse järgi pidi lamama nende pealik Ivo. Nagu öised varjud liikusid mees mehest kinni hoides vangivahi järele tasa hiilides edasi mööda pimedaid, kiviseid koridore...

Samu koridore mööda sammusid samal ajal kaks meest paha aimamata lossi läänepoolse otsa poole. Äkki peatas eessammuja oma kaaslaste ja tõmbas ta pimedasse nurka, kuhu jäi hinge tagasi hoides luurates seisma.

„Verflucht, was ist das?“ (Neetud, mis see on?) vandus luuraja endamisi. „Diese Estenhunde haben sich befreit und wollen auch Ivo befreien. (Need Eesti koerad on end vabastanud ja tahavad ka Ivo vabastada).

Kaaslasele käsku andes kohale jääda ja Ivo mehi edasi jälgida, ruttas ta kiirel sammul minema...

Vahepeal oli Madis oma kaaslastega Ivo vangikambri uksele jõudnud, mille ees seisis kaks haigutavat vahti. Ühel hetkel olid need kahjutuks tehtud, uks avati ja kogu meeskond valgus Ivo tuppa.

Ivo, kelle haav hakkas juba paranema, lamas pehmel, vaipadest valmistatud voodil ja uinus rahulikult. Ta aseme jalutsis kükitas truud Andres ja valvas oma pealiku und. Voodi kõrval aga istus Mai ja vaatles hella pilguga oma ravitsetavat.

Ehmunult söötsid Mai ja Andres püsti, kui uks äkki avati ja suur hulk mehi tuppa hakkas tungima. Ivo mehi ära tundes ei suutnud Mai ta huulilt libisevat üllatushüüdu tagasi hoida, mispeale haige silmad avas ja imestanud pilgul toas ringi vaatas.

„Mis see siis tähendab, kust siia saite, mehed?“ küsis Ivo üllatusilme näol.

„Tulime sind päästma, pealik,“ vastas Tõnu. „Poisid, avage aknad ja kaitke kõied põikpuude külge, siis kümme relvadega meest Andrese ning Jaani juhtimisel alla, neile järgib nelikümmend relvitut meest, neile Mai ja pealik ning viimaks järgin ise ülejäänud kümme mehega. Kähku, poisid, iga silmapilk võib keegi tulla ja tapetud vahte silmata, ning siis on põrgu lahti.“

Kiiresti täitsid mehed käsku, esimesena ronisid alla vangivaht, kes Ivo toa ukse uuesti oli sulgenud, ja Andres; mehed järgisid.

Juba hakkas Maie ja Ivo kätte kord tulema, kui koridoris äkki hulgalisi kiireid samme kuuldus ja raskeid hoope uksele hakati jagama. Kuid see oli vastupidavast tammepuust ning liiati veel jämedate raudvitsadega tugevasti kinnitatud ja ei annud nii kergesti järele.

„Kiiresti, kiiresti,“ hõikas Madis, kära oma häälega ületades, „nüüd ulatame Ivo ja Maie alla, siis järgime ise.“

Juba oligi Ivo püsti tõusnud ja astus kahe mehe õlule toetudes kõikuval sammul akna poole, kui äkki seina sees üks seni nägematu uks avanes ja mitu sõjariistus meest tuppa kargas. Kohe varusid Tõnu ja ta mehed sissetungijatele vastu, kattes oma kehadega oma pealiku põgenemist. Kuid raske oli neil reivituina võidelda hästi varustatud vastaste vastu, üksteise järele langesid nad peagi sissetungijate mõõkade ja kirveste noopide all.

Ses võitluse segaduses haaras äkki üks tuppa tunginuist Maiest kinni ja hakkas teda akna poole tirima. Mai tõrjus kõigest jõust vastu, kuid asjata, võõras kiskus teda samm-sammult aknale

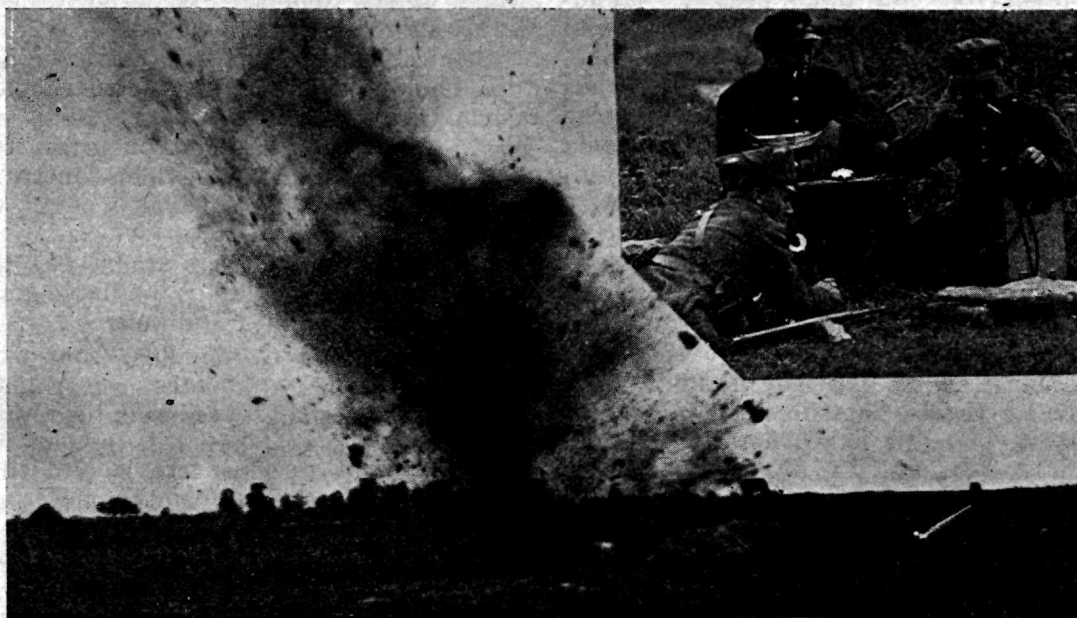
ikka lähemale ja tõstis ta viimaks suure jõupingutusega selle servale. Nähes, et neid oma rabelemist ei jäta, sosistas ta viimaks murtud Eesti keeles sellele kõrva: „Mina sõber, mina aitama, laskma alla, mina Ivo ka aitama.“ Võõrastanud pilgul vahtis neid mehele otsa, korruga tundis ta selle ära, see oli sama, kes Konradi käsul Ivot oli püüdnud tappa ning kellele Ivo suuremeelselt oli kinkinud elu. Nüüd täitis Mai juba tõrkuma-

teti ja ära hukati. Eesti Hannibali ei olnud enam...

Osa Ivo meestest aga, kes läbi akna juba õue oli suutnud ronida, raiusid endale tee läbi vaenlaste ridade ja pääsesid eluga. Neid võis umbes paarikümne mehe ümber olla.

Vangist pääsenute hulgas oli ka tugev Karu Andres, kes ühes teistega töötas venelastele Ivo hukkamise eest veriselt kätte maksa. Nad koondasid

[K-1.] Tallinna maleva manöövrid.

Fugaasi lõhkemine. Ülal nurgal: välja keskjaam — kommutaator.

tult käsku ja haaras köiest kinni, et seda mööda alla laskuda. Veel viimase pilgu heitis ta heitlevate meeste peale, — ja tardunult jäi ta pilk ühe sissetungija näole peatuma, ... see oli ju — Konrad von Stresen, kes seal praegu just tugeva mõõgahoobiga vapra Tõnu pea lõhki raius. Neiu silmi ees lõi äkki kõik mustaks, ta tugeotsivad käed haarasid abiltult õhku ja talle tundus nagu langeks ta alla ääretusse sügavusse...

* * *

Eelpool kirjeldatud sündmusist oli möödunud kaks aastat. Ivo Schenkenberg, kes tol korral haigena põgenema ei pääsenud, viidi venelaste poolt ühes mõne ta ellujäänud kaaslasega Pihkvasse, kus ta nendega koos surma mõis-

enda ümber Rakvere võitlusest pääsenuid, laialipillatud, Ivo endiseid mehi ning ka uusi tulisid talupoegi ja moodustasid peagi jälle mitmesaja-mehelise ratsasalga, kes nagu ennegi oma kiire liikumisega ühest kohast teise ja ootamatu hulljulge pealetungiga venelastele raskeks ristiks muutus. Kunagi ei võinud ükski nende vähem salk kindel olla, et mitte lähemal hetkel kustki põosaste või künka tagant mainitud Eesti väeosa neile peale ei langenud ja neid ägeda kallal tungiga laiali ei paisanud. Ilmusid aga suuremad venelaste väed kohale, siis olid need vastikud vastased kui tina tuhka jäljetumalt kadunud.

Selle Ivo endisest väeosast võrsunud ratsasalga juhiks oli nüüd üks õige õrna kehaehitusega, habemeta noor mees, kelle päritolu keegi ei teadnud, kuid keda

siiski kõik ta noorusest hoolimata täielikult oma juhiks näisid tunnustavat. See noor pealik hoidis oma meeste hulgas raudset distsipliini. Ta nõudis neilt suuri, teinekord isegi võimatuina näivaid jõupingutusi, kuid siiski ei tekitanud see neis nurinat, sest imetledes pidid nad tunnustama, et nende noor pealik oma nõrga kehaehituse peale vaatamata siiski kõik raskused nurisemata nendega ühes kandis. Ta oli vaikne ja ei kõnelenud kellegagi rohkem kui seda nõudis asi ja korralduste tegemine, ainult Andresega, kes jällegi oli muutunud pealiku lahku matuks varjajaks, nagu ta seda Ivogi ajal oli olnud, nähti teda mõnikord pikemalt juttu vestvat, mis puhul ta alati karm ja liikumatu külm nägu avaldas pehmemat ja soojemat ilmet. Ka tema nime ei tunnud keegi ning seepärast nimetati teda lihtsalt „pealikuks“.

See oli 1581. a. talvel, kui nimetatud salk Rootsi väeülema Pontus de la Garde'iga, kes suure sõjaväega Rakveret piiras, ühines ja tema teenistusse astus. Ta asus de la Garde'i Soome väeosa kõrval laagri, õige kaugemale Rootsi väes teenivaist Saksa sõjasulastest ja mõisameestest, keda ta nähtavasti ei sallinud.

Oli pime talvine hommik, mõni tund pärast keskööd, kui eestlaste laagris teatud liikumist võis märgata, kõlasid tasased komandosõnad, mehed askeldasid ringi, kuid peagi oli kõik jälle vait ja liikumata nagu ennegi.

Kuid siiski mitte kõik. Umbes sajameheline eestlaste salk liikus ettevaatlikult laagrist eemale Rakvere kantsi poole. Mida lähemale nad hallidele müüridele ja mustavatele mullavallidele jõudsid, seda aeglasemalt ja kuulmatumalt liikusid nad edasi iga võimalust enda varjamiseks ära kasutades.

„Siin on see koht,“ sosistas nüüd ees-sammuja seisma jäädes oma naabrile, kes polnud keegi muu, kui eestlaste noor pealik.

„Kas oled selles kindel?“

„Jah, päris kindel. Siin selle põõsa sees on üks kivi ja selle taga on otsitud avaus.“

„Hea küll, Jaan. Lähme edasi.“

Vaikides tungisid mehed põõsastesse ja kadusid üksteise järele sellesse...

Ei kestnud kuigi kaua, kui äkki Rakvere idapoolses eelkindluses tõusis suur kisa ja kära. Vannuti, sõimati, püssid paukusid, relvad sattusid klirisedes vas-

tamisi. Kisa tõusis kord-korralt ikka suuremaks ja ägedamaks, hakkas siis aga jälle raugema ja vaikis viimaks täiesti. Öine rahu kattis endiselt maastikku, taevaserval tõstis kuu oma uudishimulikku pead ja vahtis naeratades lumistele väljadele oma hõbedase valgusega kogu ümbruskonda üle ujutades.

Hommikul pärast päikese tõusu, seisis eestlaste pealik rootslaste pealaagris Pontus de la Garde'i telgi ees ja nõudis jutulepääsemist. Teda saatis Karu Andrese hiiglakuju ühes kahe mehega, kelle vahel seisis tugevasti köidetud vang.

Pealik paluti telki astuda.

Ühes kaaslaste ja vangiga telki astudes, leidis pealik selles Rootsi väeülema de la Garde'i eest.

„Sa soovisid minuga kõneleda, eestlaste pealik,“ alustas väeülem juttu sisestunud pealikule küsivalt otsa vaadates.

„Jah, tahtsin sulle teatada, et Rakvere idapoolne eelkindlus on meie käes,“ vastas noor pealik rahulikult.

Pontus de la Garde, kes seni käsi varrele toetudes vaipadest korraldatud asemel oli lamanud, kargas üllatuse hüüdega püsti. „Mis sa kõneled, mis on meie käes?“ küsis ta kärmesti, suurte silmadega ta ees seisvale noormehele otsa vahtides.

„Ma ütlesin juba — Rakvere idapoolne eelkindlus.“

„Kuidas võis see sündida ning pealegi veel nii, et mina sellest vähematki ei tea?“ päris väeülem edasi.

„Päris lihtsalt. Minu väeosas on üks mees, kes varemalt oli venelaste teenistuses. Ta tundis maa-alust salakäiku eelkindlusesse ja juhtis meid seda mööda sellesse. Ootamatult langesin saja mehega ehmunud venelastele, kes pahaaimamatult magasid, peale ja tapsin neist üle 50-ne mehe, ülejäänud 300 meest langesid vangi.“

„Siis see oligi see kära, mida möödunud öösel kuulsime ja mis kogu laagri jalule ajas, kuna me arvasime, et vaenlane kantsist välja ja meile ootamatult kallale tahab tungida. Kui viimaks aga kisa vaikis, arvasime, et venelased vahest purjus peaga isekeskis tülli on sattunud, ja rahustusime jälle ning heitsime uuesti puhkama.“

„Jah, see olime meie. Kuid mitte ainult sellest ei tahtnud ma kõneleda. Vaadake siin seda meest,“ jätkas noormees

kaasatoodud vangile näidates, „selle leidsin ma Vene vangide hulgast. Kuid ta ei ole venelane, vaid sakslane, ta nimi on — Konrad von Stresen. Ta on äraandja.“

Vang, kes tõepoolest oli meile juba varem tuntud Konrad von Stresen, kahvatas oma nime nimetamist kuuldes lubivalgeks, kuid siis kogus ta end kiiresti, astus sammu ettepoole ja hüüdis kõrgilt Rootsi väeülemale:

„Lase mind kohe vabastada, sõjapealik, sest olen tõesti Konrad von Stresen, kes kaks aastat venelaste juures vangis vaevles, ilma et mul korda oleks läinud end vabastada.“

„See ei ole õige, et olid vang,“ kärgatas nüüd äkki noor Eesti pealik ülendatud häälel, „sa oled äraandja, sest relvaga käes võitlesid sa meie vastu.“

„Miks lubad mind sel kombel teotada, sõjapealik, ning pealegi veel kedagi talupojakoera. Lase mind kohe köitest vabastada,“ karjus von Stresen uuesti sammu ette poole astudes.

Imestusega oli de la Garde kogu aja pealt kuulanud. Nüüd pärast vangi teistkordset tema poole pööramist, küsis ta rahulikult Eesti pealikult: „Sa ütlesid, et see mees on Konrad von Stresen. Kas tahad sellega mulle kinnitada, et ta on sama, kes kahe aasta eest ühes Ivoga Rakvere all vangi langes ning kelle kohta seni igasugused teated puudusid?“

„Jah, see ta on. Kuid ta ei langedud vangi, vaid läks vabatahtlikult venelaste poole üle ja võitles täna öösel vabamehena nende ridades meie vastu. Ma ütlesin juba, et ta on äraandja,“ vastas noormees juba jälle päris rahulikuks muutunud häälel. „Tõin ta siis sinu käsutusse, et võiksid tema üle kohut mõista ta tegude järele.“

„Ma ei võidelnud teie vastu, vaid kaitsesin end ainult nende vastu, kes minu kallale tungisid, muidu oleksid nad mu ära tapnud,“ segas end von Stresen uuesti vahele.

„Aga miks olid sina, kes sa end ütled vangi olnud olevat, siis vaba, miks oled sa praegugi raudrüüs, miks olid sa täies relvas?“ pööris Eesti pealik nüüd küsimisega von Streseni poole. „Vasta mulle neile küsimisile, kui võid, sa, äraandja.“

„Pean enesele aualandavaks vastata mingi koera haukumisele,“ vastas von Stresen ülbelt naerdes noormehele, „ma ei soovigi sinuga kõneleda, vaid kõnelen

ainult omasugustega. Ma kinnitan sulle, sõjapealik, et olin ainult venelaste vang ja nõuan enda otsekohest vabastamist,“ pööris ta uuesti de la Garde'i poole.

Kuid see vangutas ainult pead ja ütles aeglaselt, iga sõna rõhutades: „Sind süüdistatakse äraandmises, see on raske süüdistus ja nõuab põhjendamist. Minult nõuti kohtumõistmist, ning seda ma tahangi teha. Ja seepärast on minu praegune otsus: Sina jääd esialgul vangina minu laagrisse; täna keskpäeval moodustan kohtu, kes sinu süüdistust peab arutama. Kui leiame, et oled süütu, siis vabastame sinu, kui mitte, siis leiad oma teole vastava palga. Viige ta ära ja andke ta minu sõjasulaste hoolde,“ käskis ta vangi juures seisvatele meestele.

Veelkord püüdis von Stresen protesteerides sõna võtta, kuid asjatult. Meeste tugevad käed talutasid ta rabeleva keha telgi ette ja andsid ta Rootsi sõjasulastele üle.

Telgis aga raputas de la Garde vapra Eesti pealiku kätt ja avaldas talle soojel sõnul tänu ta vägiteo eest, millega Rakvere lõpulik äravõtmine hulga lähemale oli nihkunud.

„Ütelge ka oma meestele mu tänu, pealik,“ lõpetas ta oma sõnu ja saatis noormehe viisakalt telgi ette.

Veel kaua seisis väeülem telgi ees ja vaatas imetleval pilgul noore Eesti pealiku sihvakale kujule ja ta kõrval sammutuva saatja hiiglakogule järele, kes moodustasid järsu kontrasti... Siis vangutas ta mõtiskeledes pead ja astus tagasi telki.

* *
*

Keskpäevaag. Keset Rootsi sõjalaagrit istusid eraldi selleks valmistatud istetel kolm piirajate ülemat väejuhti, ülem sõjapealik Pontus de la Garde, Rootsi admiral Fleming ja Saksa mõisameeste rittmeister Hans Wachtmeister. Nende ees, avaral vabal väljal seisis ühel pool Konrad von Stresen, kelle käed köidikuist olid vabastatud, ning teisel pool noor Eesti pealik ühes oma tru kaaslase Karu Andresega. Ümberringi moodustasid Rootsi, Saksa ja Eesti sõjamehed tiheda vöö ümber välja ja ootasid uudishimulikult asjade arenemist. „Avan kõrgema sõjaväljakohtu istungi,“ kõlas de la Garde'i häälel üle välja. „Siin seisab Konrad von Stresen, kes kahe aasta eest oma väeosast jäljetult kadus, ja kin-

nitab, et ta tol ajal olevat sattunud venelaste kätte vang, kus ta ka sellena olivat viibinud tänapäevani. Kuid see Eesti väeosa noor pealik seal süüdistab teda äraandmises, sest ta oli täies relvas täna öösel eestlaste vastu võidelnud. Mis on sul selle süüdistuse peale öelda, Konrad von Stresen?"

„Et see on täieline vale ja tolle Eesti poisike poolt suurim häbematus mind äraandmises süüdistada.“ —

„Kõige pealt, Konrad von Stresen,“ katkestas teda de la Garde rahulikult, kuid kindlal toonil, „peab kohtu ees olema viisakas, kui ei taheta seda ennast haavata. See nõndanimetatud „poisike“ seal on üks minu tublimatest pealikute, kes veel täna öösel kuulmata vägi-teoga hakkama sai. Seda pea meeles, Konrad von Stresen, ja nüüd vasta minu küsimisele, kuidas see võimalik oli, et sa täna hommikul vangina olid täies sõjamundris ja relvas?“

„Väga lihtsalt, olin Vene vojevoodile pidanud andma oma ausõna, et ma ei püüa põgeneda, mis peale mind vabalt kindluses liikuda lubati. Seepärast olin tänase pealetungi ajal vaba. Kui aga eestlased ööpimeduses ka mulle kallale tungisid, siis olin sunnitud end kaitsma, muidu oleksid nad minu surnuks löönud. Sellepärast haarasin ühe langenud venelase mõõga pihku ja kaitsesin end sellega ainult ägedate hoopide vastu, ilma et ise oleksin vastu löönud.“

See seletus näis päris usutav, ja seepärast pööris de la Garde Eesti pealiku poole ja seletas: „See on täiesti võimalik, mis Konrad von Stresen meile praegu seletas. Kas on sul veel muid põhjusi teda äraandjaks pidada?“

„Jah, on,“ vastas küsitud oma sädelevat pilku Konrad von Streseni poole pöörates. „Tol korral, kui Ivo Schenkenberg haavatuna vangis langes, ei rutanud Konrad von Stresen, kuigi see tal võimalik oleks olnud, Ivo Schenkenbergi meestele appi, vaid vaatas külmalt pealt, kuidas need ülivõimu vastu võideldes hävinesid. Seda võib kinnitada siin see mees minu kõrval, kes tol ajal kuulus Ivo Schenkenbergi väeossa. Paar päeva enne seda läkitas Konrad von Stresen ühe oma sõjajärgi Ivo Schenkenbergi salaja selja tagant maha laskma, kuid see jõe kavatsus aeti sama, siin minu kõrval seisva mehe poolt nurja, nõnda et Ivo ainult kerge peahaavaga pääsis. Siis haavati

Ivo tolles lahingus, mis ta vangistamisega lõppes, ühe selja tagant lastud noolega. See nool lasti Konrad von Streseni käsul. Viimaks veel, ning see on kõige nurjatam su tegudest, Konrad von Stresen, kutsusid sa venelased kohale, kui Ivo Schenkenbergi mehed Rakvere lossist vangivahi kaasabil põgenesid ja ka Ivo tahtsid päästa, ja ajasid selle päästmise nurja. Ise oma käega tapsid sa tol korral Ivo allpealiku, vapra Tõnu, kes ise olles relvitu oma pealikut tupp tungivate vaenlaste mõogaterade vastu kaitsta püüdis. Vasta nurjatu, kas oli see nii?“

Eesti pealiku süüdistavate sõnade ajal oli Konrad von Stresen muutunud ikka rahutamaks ning kui talle viimane süüdistus näkku paisati, vajus ta üsna kõssi ja jäi noormehele tardunult pärani silmil ja hirmunud näol otsa vahtima. Ükski sõna ei libisenud ta huulilt, kuigi ta kõigest jõust midagi näis ütelda püüvat.

„Vasta, Konrad von Stresen, neile süüdistusile,“ kuuldus lühikese vaheaja järele jällegi de la Garde'i hääl.

Tükk aega ei suutnud küsitud ikka alles veel ühtki sõna lausuda. Viimaks aga kogeles ta kõike jõudu pingutades kähiseval häälel ning vaevalt kuuldavalt: „Vale... kõik — on vale!“

Kas sul on tunnistajaid, kes sinu süüdistuse võiksid tõestada,“ pööris nüüd de la Garde noore pealiku poole. „Et Konrad von Stresen Ivo Schenkenbergile appi ei rutanud, on inetu teguviis, inetu ja alatu, aga see võis ka tingitud olla olukorrast, mis seda teguviisi vabandada laseb, kuid teised süüdistused, mis sinu poolt esitati, kas leidub sul nende tõestamiseks tunnistajaid?“

„Ei, nende jaoks ei ole mul tunnistajaid, kuid ma vannun sulle Jumala ja kõigi pühimuste nimel, et nad sõna-sõnalt vastavad tõe,“ kinnitas noormees kätt vannutades taeva poole tõstes.

„Vale..., kõik... on... vale,“ kogeles Konrad von Stresen uuesti.

Pärast lühikest tasast nõupidamist oma kaaskohtunikkudega, võttis de la Garde uuesti sõna ja kuulutas kõlaval häälel oma otsuse:

„Jumala ja Rootsi kuningliku majesteedi nimel määras kõrgem sõjaväljakohus, et kuni nii süüdistaja kui ka süüdistatav ei suuda tõestada oma sõnu, siis ei suuda ka maine kohus ära otsustada, kellel on õigus ja kellel ülekohtus, vaid

sedä määraku Kõigevägevam Taevane Isa ise, andes õiglasele võidu õiglusetu üle, mispärast neil üksteisega võidelda tuleb, kuni üks neist langeb.“

Ehmunult vahtis Konrad von Stresen seda otsust kuuldes kord kohtunikkuudele, kord süüdistajale otsa, siis rändas ta pilk abitult ümberringi ja jäi siis jälle noorele pealikule peatuma, kes rahulikult, isegi teatud võidurõõmuga otsust kuulda oli võtnud.

„Andke Konrad von Stresenile mõök ja Jumala kohus alaku,“ kõlas uuesti de la Garde'i hääl üldisesse vaikusse.

Üks sõjasulastest astus teiste hulgast välja ja surus oma mõõga hirmust vabisevale von Stresenile pihku, siis lahkus ta uuesti väljalt.

Eesti pealik käsutas viiepega Andrese eemale. Siis tõmbas ta mõõga tupest ja

pilku von Streseni omasse kiindes, astus ta aegamööda samm-sammult sellele lähemale.

Kui ta ju mõne sammu kaugusele Konradist oli jõudnud, ähkis see kogeledes küsimise tardunud huulilt: „Kes... kes... sa... oled?“

„Mina olen — Mäeotsa Mai,“ vastas noor pealik, iga sõna rõhutades, ja oma vastasele endiselt süngelt silmi vaadates.

Klirisedes langes mõök Konrad von Streseni jõuetust käest, silmad avanesid ebaloomulikult pärani, verine vaht tilkus ta avatud suust ja pungil silmil vahtis ta meeletus hirmus oma vastasele otsa. Siis kõlas äkki metsik karjatus ta vereta huulilt ja ta langes nagu välgust rabatu elutult kummuli...

Jumala kohus oli oma otsuse täitnud.

Tallinna maleva suuremad taktikalised õppused 5. septembril s. a.

Käesoleval sügisel korraldatakse pea kõikides kaitseliidu malevates vähemaid või suuremaid taktikalisi õppusi. Kui siimaale kaitseliit suurel määral veel oli ametis organiseerimistöö lõpuleviimisega, siis võidakse nüüd juba mõelda selle peale, et tema sõjalise väljaõppe peale suuremat rõhku panna. Ja siin omab kõige pealt põhjaneva tähtsuse küsimus, missuguste alade peale kaitseliidus panna peamist rõhku. Hinnates olukorda, milles tuleb tegutseda kaitseliidul, peab konstateerima, et kaitseliidu väljaõppes omab domineeriva tähtsuse laskeasjandus, taktikaline väljaõpe ja vahiteenistus. Kuna laskeasjanduse ala malevlaste hulgas väärilise tähelepanu osaliseks saanud kaitseliidupäeva võistluskavades ettenähtud laskmiste tõttu ja vahiteenistusega kaitseliidul tegemist on praktiliselt, vaja leida veel teid ja võimalusi, et pealikud ja malevlasi ka taktikaliselt välja õpetada. Selleks tulebki korraldada rida väiksemaid ja suuremaid taktikalisi õppusi.

Tallinna maleva poolt 5. skp. korraldatud õppused olid esimene katse sellel alal. Need õppused pidid andma korraldajatele näpunäiteid tulevase tegevuse ja sarnaste õppuste korralduste kohta ja kuna need Tallinna maleva poolt korraldatud õppused üle igasuguse ennustuse hästi korda läksid, ei tohiks olla huvituseta lähemalt tutvuneda nende korralduse ja käiguga.

Peateguriks, mis kaasa aitab õppuste heaks kordaminekuks, on kahtlemata malevlaste poolt üles-

näidatud hea tahe, huvi asja vastu ja hoog ning vaimustus, millega nad õppustest osa võtsid. Kuid mitte vähema tähtsusega sellel alal ei ole õppuste ettevalmistuse korraldus.

Manöövritest ja taktikalistest õppustest on kasu ainult siis, kui on täpselt ja kavakindlalt läbi mõeldud küsimus, mida tahetakse saavutada õppuste korraldamisega ja mismoodi sellele vastavalt tegevust instseneerida.

Tallinna maleva poolt korraldatud õppused seadsid endale eesmärgiks kõige pealt võimaldada pealikutele juhtimise praktikat ja malevlastele tutvunemist tegevusega väljasõja oludes. Asudes selle ülesande lahendamisele, tuli kõige pealt arvestada sellega, et nii pealikud kui ka malevlased tegevuseks välisõja oludes olid vähe ette valmistatud. See asjaolu tingis, et õppusteks pidi valitama enam-vähem lahtine maastik, mis võimaldas kergesti orienteerimist, juhatamist ja suuna pidamist. Seesuguseks maastikuks osutuski maastik mõlemal pool Narva maanteed Tallinna ja Iru vahel. Ainult vasakul tiival oli siin kinnisem maastik, kuid suuna pidamise võimaldasid ka siin Kose tee ja Pirita jõgi. Otstarbekohase maastiku valikut tuleb kahtlemata ka kõigil järgnevatel õppustel teravalt silmas pidada. Kuid sellest, et valida tegutsemiseks lahtine maastik, on veel vähe. Ka selle lahise maastikuga tuleb kõigil pealikutel või vähemalt vanematel pealikutel kohapeal juba vara-

Kolonel A. Traksman.
Punase poole vahekohtunik.

Manöövrите üldjuht kol. ltn. Fr. Pinka ja tema
staabiülema kapten H. Freiberg.

Major Arthur Normak
Sinise poole vahekohtunik.

Manöövrите osavõtjate üldpilt. Esiplaanil sisem. H. Laretei ühes abikaasaga, juhid, vahekohtunikud ja ajakirjanikud.

Kpt. E. Negro.
Punase poole juht.

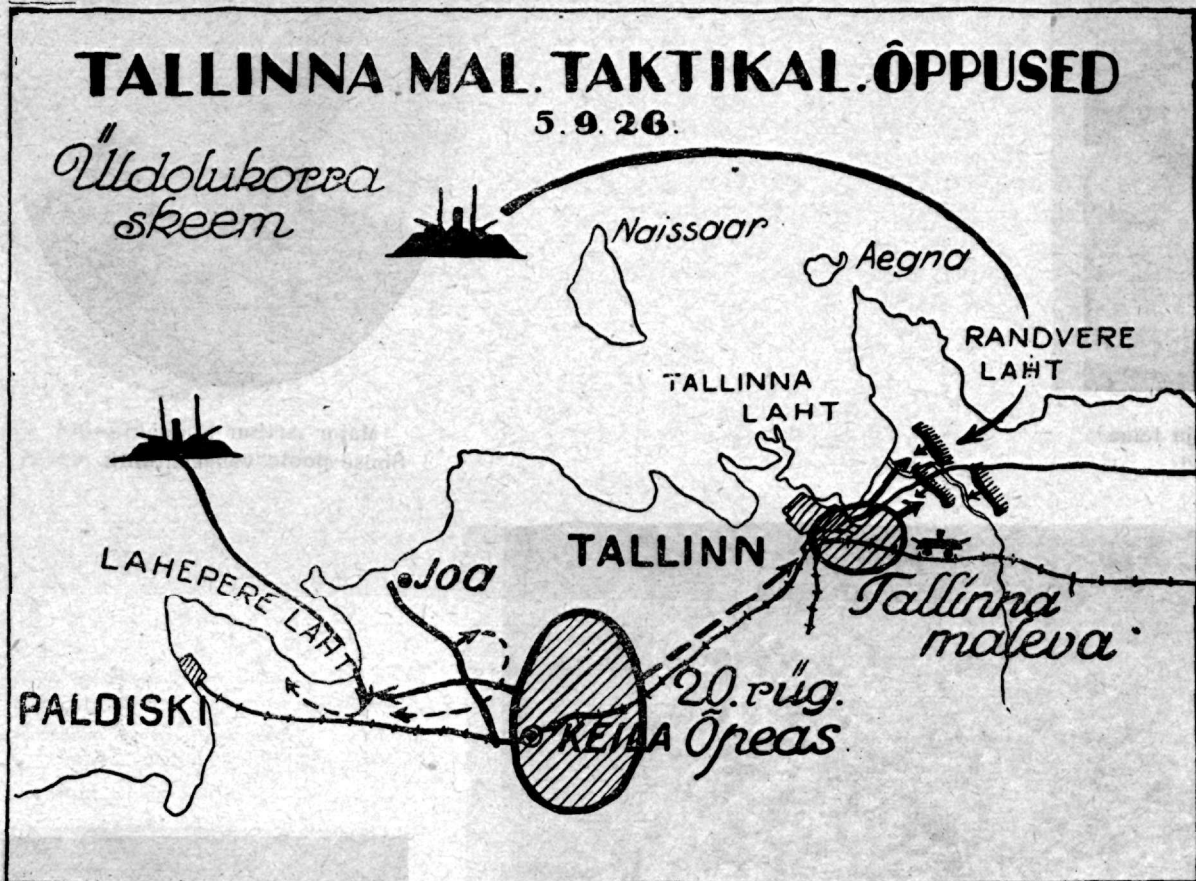
Kpt. Tõnishoff.
Sinise poole juht.

kult tutvuneda. Töö algab sellest, et pealikud kõige pealt antud olukorraga tutvunevad ja siis selle kaardile üles märgivad. Sellele järgneb olukorra hinnang ja ülesande lahendamine kõige pealt kaardil. See töö tehtud, minnakse maastikule, kus vastavalt maastiku iseäraldustele tarbekorral parandusi ülesande lahenduses ette võetakse ja maastikku põhjalikult uuritakse.

sandi maale saatnud ja kus see dessant energilise pealetungiga tuleb paisata merre tagasi.

Sellele võimalikule olukorrale vastavalt olid siis ka õppuse juhatuse poolt kokku seatud olukorrad mõlemale poolele.

Analoogilisi juhtumisi võib tõsiduse korral pea igas rannaääres asuvas malevas ette tulla ja analoogilisi ülesandeid võivad läbi mängida

Ei peaks mõnesugustel põhjustel võimalik olema korraldada pealikute väljasõitu maastikule, võib öelda ette ära, et õppusest, vähemalt korraldust õppusest, midagi välja ei tule.

Nii siis ülesande põhjalik läbistamine kaardil, täpne maastiku uurimine pealikute poolt ja väljasõit maastikule aitavad selleks kaasa, et niisugused õppused kujuneksid tõsiseks õppetuniks pealikutele ja malevlastele.

5. skp. korraldatud õppuse teemiks oli aktiivne kaitse. Üks pool — punane, — pidi kaitsma Tallinnat ja ta tegi seda tungides peale. Niisugune tegevus on meie oludes, nagu seda tähendas punase poole vahekohtunik kol. leitn. Traksmann, normaalne. Sõja korral võib olla kergesti olukord, kus meie mandriinne püsib, kus vaenlane rinde seljataguseks aga des-

õppuste või manöövrite näol kõik ranna läheduses olevad malevad ja malevkonnad.

Sellest seisukohast tohiks ehk ka teisi malevaid huvitada Tallinna maleva jaoks toodud olukord.

Olukord sinistele.

(Kaart 1:126.000 ja 1:21.000.)

Üldolukord:

Sinised otsustasid ootamata lõõgiga Tallinna vallata ja valitsusvõimu oma kätte kiskuda. Sügismanöövrite ettekäändel ligines laevastik septembril Eesti rannikule ja saatis ootamatult dessandi maale Lahepere lahes.

Sellel dessandil läks 4. septembril kella 3 paiku korda välja jõuda Keila-Jõa joonele, kuid siin sattus ta punaste tugeva vastupanu peale ja oli sunnitud taanduma.

Siniste vägede juhatus, nähes, et temal Lahepere juures korda ei läinud suurema dessandi maaleminekuks baasi luua, otsustas merel seisvaid suuremaid dessante Randvere lahes maale saata ja siit Tallinnale peale tungida.

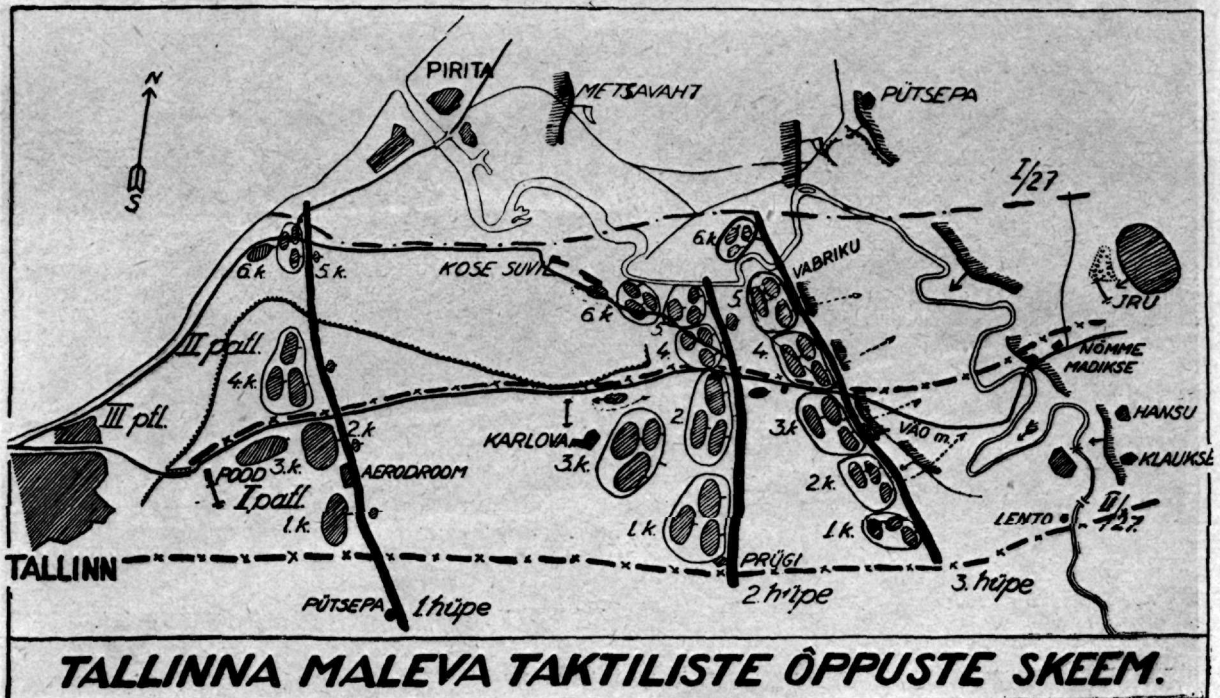
Sinistel läks korda 5. sept. varahommikul Randvere lahes dessanti maale saata, ilma et piirivalve osad temale suuremat vastupanu oleksid saanud avaldada.

5. septembri varahommikul aeti siniste dessant Lahepere juures punaste poolt merre.

ja kergendada luure tegevust Tallinna suunas.

Kell 7,30 Iru juure jõudnud siniste desantsalga ülem sai kohalikkudelt siniste poolehoidjatelt teada, et kell 6,10 on Tallinnas välja kuulutatud üldine häire, mille tagajärjel Tallinna malev alganud kogumist.

5. sept. kell 9 asusid sinised osad Iru juures järgmiselt: üks pataljon ($\frac{1}{27}$) Potisepa talust kuni Hansu taluni, temal ees 2 rühma 1. kompaniist sillapea moodustamiseks joonel: Pirita jõgi, Vabriku, raudtee ja

Eriolukord Randvere dessantgrupile.

Siniste kahel pataljonil läks korda 5. septembril kell 5,30 Põlli, Hansumäe ja Tondikivi talude juures maale tulla, ilma et piirivalve omad neile siin suuremat vastupanu oleksid suutnud avaldada. Vangi langenud piirivalvurilt saadi teateid, et Lepiku ja Iru rajoonis ühtki punaste osa ei ole. Kahele jalgväepataljonile järgnes ühe kerge patarei maale-tulek.

Maaletunud dessantosad (2 pataljoni+1 kerge patarei) said dessantoperatsiooni üldjuhilt käsu kiires korras jätkata liikumist Iru peale, vallutada Pirita jõe parempoolne kallas ja end seal kindlustada, luues seega järgnevatele dessantosadele kindel baas tegutsemiseks Tallinna suunas. Ühtlasi oli kästetud luua Iru silla kohal sillapea umbes Vabriku, Väo as. joonel, et seega tagada järgnevatele dessantosadele Pirita jõe takistamatut forseeerimist

maantee lõikekoht. Üks kompanii teisest pataljonist ($\frac{11}{27}$) Hansu talust (väljaarv.) Nehatu mõisani; sillapeas ees 2 rühma kitsaroolalise raudtee joonel Narva maanteest Lentsi taluni ja varus Iru, Prauli, Pohla rajoonis 2 kompaniid.

Olukord punastele.

(Kaart 1:126.000 ja 1:21.000.)

Üldolukord.

4. septembril kell 9 ilmus siniste laevastik Lahepere lahte ja saatis seal umbes ühe rügemendi suuruse dessandi maale. Dessant algas liikumist Keila ja Joa suunas. Tema likvideerimiseks saatis punaste vägede juhatus Tallinnast 20. rügemendi ja õpeasutused ühes vastavate tehniliste osadega, Tallinna jäi kaitseleidu Tallinna malev terves koosseisus ja väiksemad kaitsevää osad.

Punased väed pörkasid kokku sinistega 4. septembril kell 16 Keila-Joa joonel ja sunnitsid neid taanduma.

5. septembril kell 5,50 sai punaste juhatuse staabis Tallinnas teatavaks, et sinised on Randvere lahes Pööli, Hansumäe ja Tondikivi talude juures uuesti umbes kahe pataljoni suuruse dessandi maale saatnud. Taanduvatelt piirivalve osadelt saadud teadete

Kella 6,10 väljakuulutatud häire tagajärjel kogus Tallinna malev kella 7,40 Gilde aeda.

Maleva väljaastumisel Tallinnast olid Tallinna maleva pealikul järgmised teated vaenlase kohta:

Randvere lahes maale tulnud siniste dessant, liües lahinguid piirivalve ja kohaliku Harju maleva väikeste kaitseliidu salkadega, liikus üle Mäeaugu, Männiku, Iru suunas

Punase poole ahelikud tungivad üle Iru jõe.

liigub see dessant üle Mäeaugu ja Männiku Iru poole.

Kell 5,55 teatas 20. rügemendi ülem Keilast, et siniste dessant Lahepere juures lõplikult merre paisatud ja seejuures üle 200 vangi võetud.

Eriolukord Tallinna malevale.

5. septembril kell 6,01 sai Tallinna maleva pealik punaste vägede juhatusele käsu kell 8 alata pealetungi Iru suunas, eesmärgiga vaenlast merre paisata.

Tallinna malevast paremal pool, Tallinn-Tapa raudteel töötab soomusrong nr. 2. Tallinna lahte valitseb punaste laevastik.

Esimesed kaitsväe osad Lahepere juurest jõuavad Tallinna tagasi mitte enne kella 10-t.

ja jõudis kell 7,40 Madikse, Nõmme, Hansu talude rajooni, kus asus Pirita jõe parempoolse kalda kindlustamisele.

Vaenlase eelosi on nähtud Potisepa, Suvituse m. Vabriku, Väo mõisa joonel, kus samuti käimas intensiivsed kindlustustööd. Siin olevat kindlustöödele sunnitud ka kohalikke elanikke.

Kell 7,50 käis vaenlase salk Tondi v. kõrtsis, röövis seal kohalikkudelt elanikkudelt hobuse ja lehma ning kadus jälle Väo suunas.

Kell 7,30 märkas punaste lennuk ühe vaenlase patarei liikumist Kaera ja Paju talude vahel ja tegi kindlaks, et sinised Hansumäe kohal dessanti jätkavad.

Märkus: 1. Punaste vägede juhatuse staap asub Pagari tänaval.

2. Tallinna maleva käsutada on antud Narva maanteel alalisvõrgu telefoni juhed nr. 20 ja 23, ja Kose tee juhed nr. 7 ja 9.
3. Tallinna maleva koosseis: 3 pataljoni, 1 kerge patareid, ratsarühm, jalgratturite-rühm, sidekomando.

Parema tiiva kaitseks saadeti Potisepa talu rajooni tugevam salk. Tallinna suunas tegutses laure.

Sinise poole juhataja seesuguse otsusega ja ülesande täitmisega võib igati nõus olla. Oieti ja otstarbekohaselt on kasutatud kõige pealt maastik positsiooni valikul. Pirita jõe paremal kallas, mis valitseb sel kohal suuremalt osalt

Suitsukate. Vasemal nurgal: kindral Unt jälgib manöövrivõtte käiku. Paremalt: kõige uudishimulikuma rahvatõug maakeral — ajakirjanikud. All: sinise poole lüli külvab tinaube.

Sinise poole juhataja, enne kui asuda ülesande täitmisele, hindas kujunenud olukorda umbes järgmiselt: Tema käsutada olevatel kahel pataljonil oli ülesandeks luua platsdarmi järgnevatele dessantosadele. Seda ülesannet võis täita valides endale hea kaitsepositsiooni küllalises kauguses maaletuleku kohast. Parimaks looduslikuks positsiooniks platsdarmi loomisel osutus positsioon Pirita jõe paremal kaldal ja siia otsustas sinise poole juhataja ka asuda kaitseasukorda. Kuid oli ette näha tegevust Tallinna suunas ja selleks oli vaja endale tagada takistamata vaba ülepääs üle Pirita jõe. Selleks otsustas sinise poole juhataja ette nihutada Pirita jõe vasakule kaldale väiksemad eelosad ja luua umbes 1—1½ klm. kaugusel peavastupanu positsioonist, Vää as. joonel sillapea. Sellesse sillapeasse aetas sinise poole juhataja 4 rühma, jättes peajõud jõe paremale kaldale.

vasaku kalda üle, on nagu loodud kaitsepositsiooniks. Ka sillapea moodustamist, millega tagati edaspidise aktiivse tegevuse võimalus Tallinna suunas, tuleb igati otstarbekohaseks lugeda.

Sillapea loomisega saavutati ka teatav sügavus üldises kaitseüsteemis, kuid puudus sügavuse echeleoneerimine sillapea positsioonis ja ka peavastupanu positsioonis endas.

Millega aga sinise tegevuses kuidagimoodi nõus ei saa olla, on see, et nad peaaegu vähemagi surveta punaste poolt, sillapeast taganesid. Teisel korral võib kiire taandumine eelpositsioonilt ju õigustatud olla, kuid käesoleval juhtumisel oli see vaevalt nii, sest sinistel oli ju tähtis aega võita, et oma peajõudude takistamatut maaletulekut kaitsta.

Nagu poolte koosseisust juba selgub, taheti käesolevaid õppuseid peamist rõhku panna pealtingi tegevuse kätteõpetamise ja uurimise peale

ja sellepärast väärks punase poole tegevus ka lähemat vaalemist.

Ka punase poole juhataja, enne kui asuda saadud ülesande täitmisele, hindas olukorda ja ta mõttekäik seejuures võis olla umbes järgmine:

Vaenlane on Randvere lahes, umbes 20 klm. Tallinnast ida pool dessandi maale saanud. Dessandi esiosad on jõudnud Pirita jõe jõe jõe ja kindlustavad end seal, kuna dessantvägede maaletulek jätkub Randvere lahes. Sellest võib oletada, et Pirita jõe jõe jõe väljajõudnud väed vaevalt liikumist Tallinna peale enne jätkavad kui neile suuremad osad järele jõudnud; seni saavad nad arvatavasti platsidarmid kindlustamisega piirduma.

Suurem osa Tallinna kaitsejõududest on suunitud Keila poole. Peale edurikast võitlust Keila-Joa jõe jõe ja vaenlase dessandi katse likvideerimist Lahepera juures hakkavad nad Tallinna tagasi jõudma samal päeval kella 10 paiku. Seda aega ära oodata ja siis juba suuremate jõududega vaenlasele peale tungida ei oleks aga otstarbekohane, sest vaenlane võib selle aja jooksul saada Tallinnale hädaohtlikuks. Ümberpöörduvalt, vaha likvideerida vaenlase dessanti mida varem seda parem, sest siis ei suuda ta end veel mandril laiutada ja kindlustada.

Sellepärast vaja alustada vaenlasele kohe pealetungi võimalikult kõikide Tallinnas olevate jõududega, jättes linna ainult nii palju, et korda jatu hoida.

Eelpoolboodud asjaolusid silmas pidades ja hinnates veel maastiku iseäraldusi, otsustas punase poole juhataja peale tungida ribas, nagu see näidatud juuresoleval skeemil, suunides pealelöögi oma vasaku tiivaga Lükati metsast välja. (III pataljon vasakul tiival).

Punased algasid liikumist Tallinnast rännakrjooonis kell 8,50.

Peajõudude liikumise katteks saadeti ette avangard, mis koosnes 1 ratsarühmast, 1 jalgratturite kompaniist, ühest autodele asetatud jalgväekompaniist ja traktor-patareist. Avangardil oli ülesandeks katta pataljoni hargnemist umbes 1. hüppe jõe jõe (v. skeem!)

Avangardi moodustamist toodud koosseisus ja temale antud ülesannet võib tunnustada igati otstarbekohaseks. Mitte õigeks aga ei või tunnustada avangardi enda tegevust, kes punase poole juhataja käsku ignoreerides mitte esimese hüppe jõe jõe (aerodroomi kohal) ei peatunud, vaid ilma millegi põhjusega edasi liikus, riskerides vaenlase poolt üksikult purustatud saada. Avangardile järgnesid umbes 1½ klm. kauguses peajõud, koosseisus 1. patalj., 2. patalj. ja 3. pataljon (fiktiivne).

Rännakkorras liikusid punased kuni Russalka ausamba, Kadrioru lossi jõe jõe, kus punaste peajõud poole juhi korraldusel peatusid. Siit

edasi liikudes pidid punased juba siniste suur-tükiväe tulistamise võimalustega arvestama hakkama ja sellepärast järgnes siin poole juhi käsk peajõudude hargnemiseks, s. o. peajõud läksid pataljonide kaupa laiali. Käsud ja korraldused hargnemise jõe jõe anti kiiresti, ladusalt ja asjalikult. Peab tähendama, terve tegevus hargnemise momendil jättis hea mulje; malev tegutses kui korralikult väljaõpetatud väeosa. Märkida oleks ainult väiksemaid puudusi, nagu õhuvaatluse eest maskeerimise tähelepanemata jätmist jne.

Edaspidine liikumine teostati n. n. hüpetena, s. o. väeessad liikusid ühelt maastikul äramääratud jõe jõe teiseni. Neid hüppeid oli ette nähtud punase poole juhi käsus kolm, nagu nad skeemil näidatud.

Hüpetejõe jõe sünnib harilikult lühikene peatus, mis on määratud väeessade korraldamiseks; nende jõe jõe määramisega saavutatakse suurel määral ka väeüksuste tegevuse ühtlustamist.

Kuni teise hüppe jõe jõe sündis pataljonide lähenemine võrdlemisi korralikult, ilma et suuremaid puudusi ilmsiks oleks tulnud. Silma puutus siiski sideme puudus 2. ja 1. pataljoni vahel.

2. pataljoni kompaniid alustades liikumist 1. hüppe jõe jõe, tehes seda muuseas enne pataljoni ülevalt käsku saamata, jõudsid 1. pataljonist umbes 1—1½ klm. ette; selle tõttu tekkis 1. ja 2. patalj. vahel lõhe, mis vaenlase aktiivsuse korral pealetungijale oleks võinud muuta väga hädaohtlikuks. Lõhet 1. ja 2. pataljoni vahel suurendas veel see asjaolu, et 1. pataljoni vasakpoolsem kompanii pataljoni liikumise riba vasakpoolse serva jättis täiesti tühjaks. Kuid nende puuduste peale vaatamata sündis liikumine kuni 2. hüppe jõe jõe siiski korralikult.

Punaste traktor-patarei, mis samuti hüpetena tema järele liikus, töötas laitmatult, töestades, et ka meie oludes on modern-veovahendid täitsa kõlbulikud.

Teise hüppe jõe jõe välja jõudnud, asusid punaste osad siniste sillapeast niisugusel kaugusel, millest edasilikumine oleks võinud sündida ainult raske- ja kergete kuulipildujate tule toetusel, s. o. nad olid välja jõudnud kallaletungi lähtebaasini.

Sellest momendist algab harilikult jalgväele raskeim tegevus ja kallaletung võib hästi areneda ainult siis, kui on välja õpetatud iseseisvaks tegutsemiseks kõik nooremad juhid.

Tegevuse areng selles faasis pidi siis ka näitama, kui võrd juhid hakkama saavad selle ülesandega.

Kahjuks ei annud aga siniste varajane taganemine võimalusi sellel jõe jõe kallaletungi arenemist jälgida ja nii jäi ülevaatlik pilt tegevuse kohta kallaletungi faasis nii malevlastele kui juhtidele tumedaks.

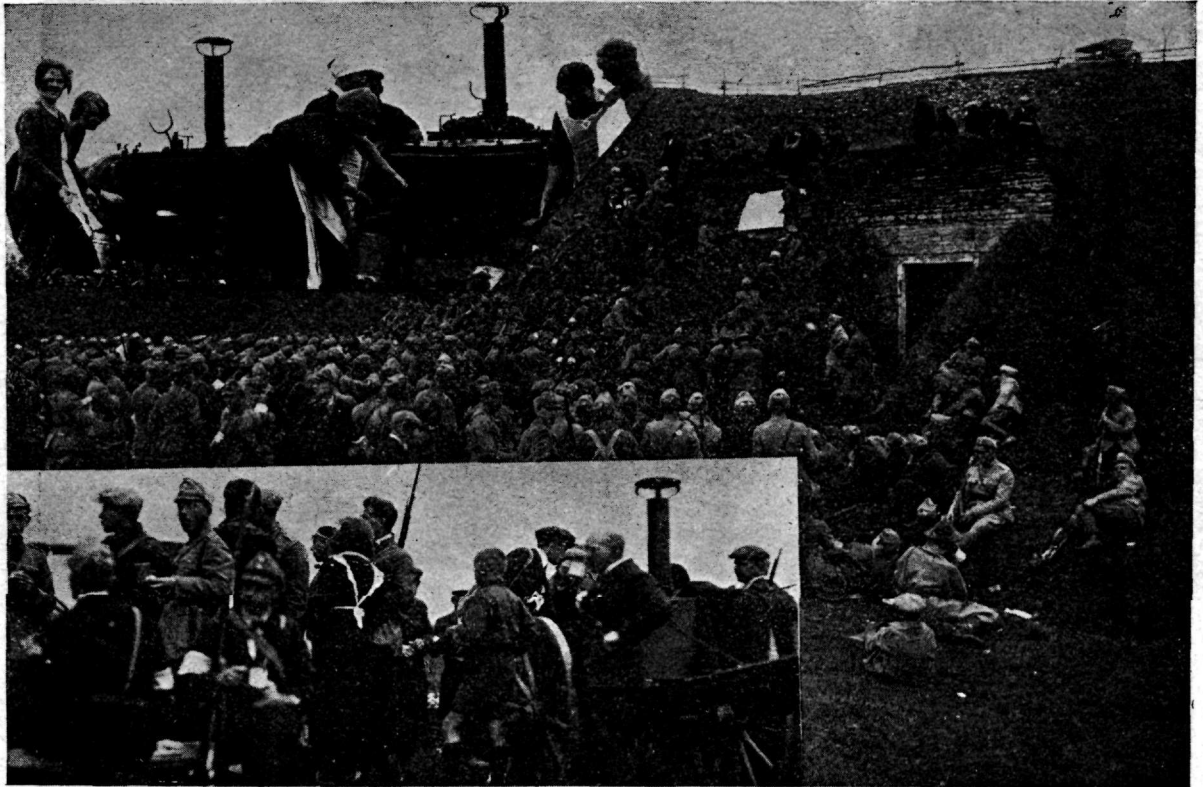
Kallaletungi jatku sillapea joonelt kuni jõe vasaku kaldani ei saa aga mingit moodi õnnestunuks pidada. Liiguti tihedais kõmpaktseis massides, ilma maastiku varje kasutamata. Tegelikus lahingus oleks see tähendanud pealetungijate kindlat surma.

Kuid nagu tähendatud, tuli puuduseid ilmsiks ainult kallaletungi faasis, kuna üldiselt pealetung ladusalt läks, mida seda enam tuleb

vusest, sest liikudes või rännates kuski tihedas võsastikus või kraavis, näeb iga üksik mees ainult oma kõige lähemat ümbrust, mitte selgusele jõudes üldse pealetungi tegevuse käigu kohta.

Pärast toimepandud õppusi arutamine peab igale üksikule õppustest osavõtjale seda andma.

Tekib küsimus, mida näitasid meile Tallinna maleva poolt 5. skp. korraldatud taktikalised õppused?

Vahekohtunik major Normak arvustab poolte tegevust. Ülal nurgal: naiskaitseliitlaste kibe tegevus väljakõrkide juures sel ajal, mil mehed ägeda lahingulõõmaga ametis. All: väsinud keha vajab kinnitust.

hinnata, et malev seesuguses suures koosseisus esmakordselt tegutses.

Punaste väljajõudmisega Pirita jõe vasakule kaldale, s. o. momendil, kus punased olid liginenud sinistele u. 50—100 mtr.-ini, lõpetati õppus.

Õppustele järgnes lühikene õppuste arutamine poolte, vanemate vahekohtunikude ja õppuste juhataja poolt. Selleks olid õppuste juhataja poolt valmistatud suured selged skeemid õppuste arenemiskäigust ja nende varal suudeti anda kõigile osavõtnuile ülevaatlik pilt asetleidnud pealetungist.

Õppuste arutamine kohe peale õppuste toimepanekut on hädasti tarvilik: see annab alles ettekujutuse kõigile osavõtnuile arenenud tege-

Mulle näib, kõige pealt kriipsutasid nad alla seesuguste õppuste kõige täpsema ettevalmistuse tähtsust. Mida vähem sõjaliseks tegevuseks ette valmistatud väed, seda enam üksikasjadesse minev peab olema õppuste instseneermise ettevalmistus.

Teiseks näitasid õppused, et on vaja kõige pealt jätkata nii nooremate kui ka vanemate juhtide ettevalmistust. Talve jooksul tuleb korraldada liivakastil ja maastikul erilisi õppusi pealikutega.

5. septembril Tallinna maleva poolt korraldatud suuremad taktikalised õppused väärivad kahtlemata järelaimamist ka teiste malevate poolt.

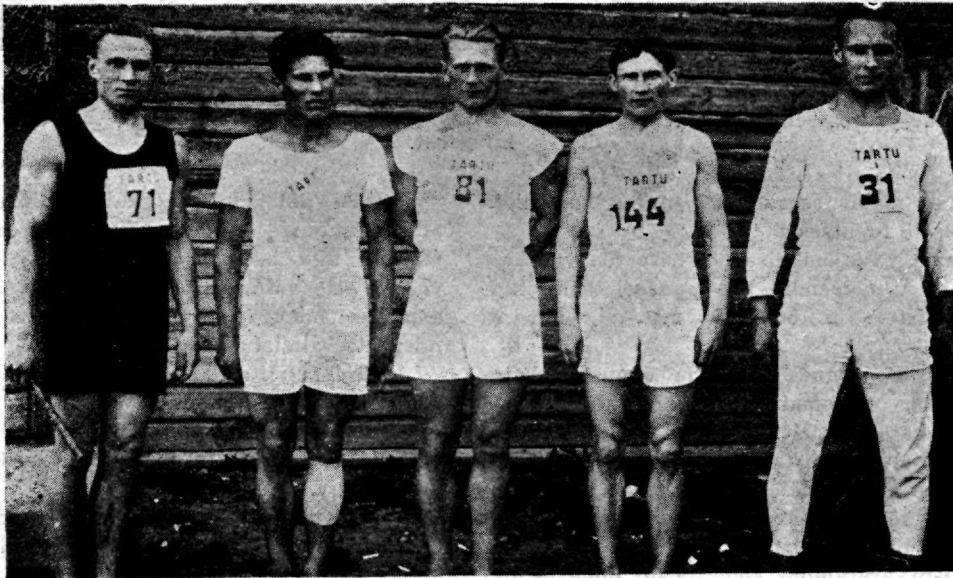
Tartu maleva laske- ja spordivõistluste puhul.

Kuigi sportlik liikumine, samuti ka laskeharjutuse arendamine kaitseliidus veel võrdlemisi noor, võrreldes vanema venna kaitseväega, võime siiski täie rahuldustundega jälgida seda tööd, mis tehakse malevates nii laske- kui ka

spordi arendamise alal. Ei ole vististi enam ühtki maanurka meie kodumaal, kus ei tuntaks huvi selle vastu ja kuhu ei oleks ulatunud või vastukõla leidnud need elustavad hüüded, mis on läkitatud kaitseliidu keskkohaadest laiali üle maa.

Tartu maleva esitusmeeskond kaitseliidu päeval 19. ja 20. juunil 1926. a.

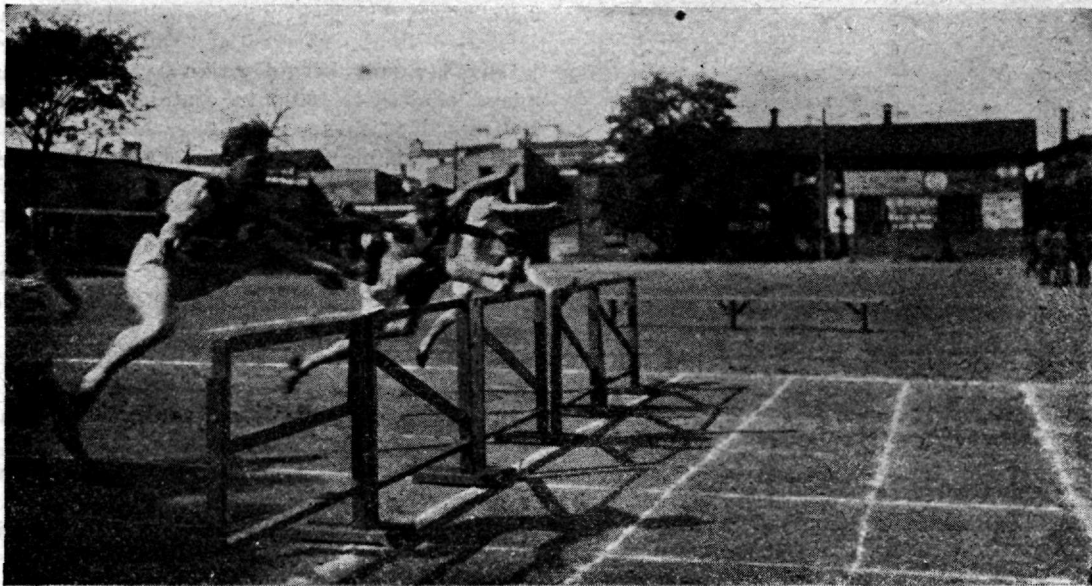
Tartu maleva teatejooksu 5×1000 mtr. meeskond koosseisus: A. Mitt, E. Reiman, M. Lossman, A. Rütel ja J. Tiisfeldt tuli kaitseliidu võistlustel esimesele kohale ajaga 14:54,4 ja omandas hõbra siseministri rändauhinna 1926. a. peale.

Hulk kodumaa tublimaid poegi, kes on end vabatahtlikult koondanud kodukaitse töös, et olla valvel võimalikkude ja võimatute vapustuste vastu, mis võivad ähvardada meie rahvusriiklikku iseolemist ja vabadust, on täie tõsidusega need suured ülesanded endile kohustavaks teinud, kindlas teadmises olles, et tulevik on ainult terve ja elujõulise rahva päralt, kes tugev ja arenenud mitte üksi vaimliselt, vaid ka keha-

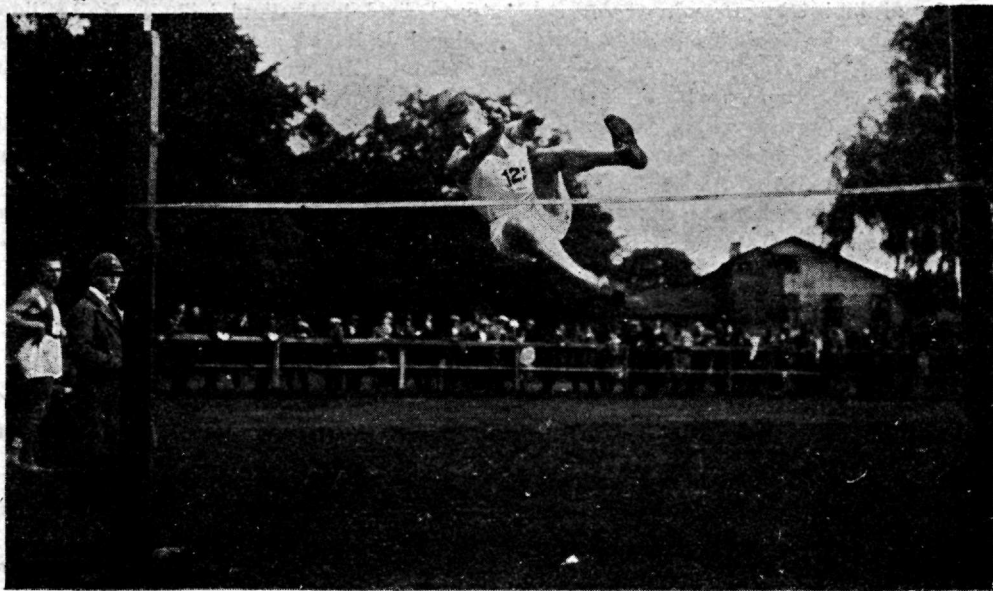
liselt. Sellel rahval on tulevik, see rahvas suudab võita kõik raskused ja põliselt iseseisvatena jääda püsima oma vabas kodus.

Selle tähe all korraldab ka Tartu maleva 16.—19. septembrini s. a. malevkondadevahelised laske- ja spordivõistlused järgmistel päevadel ja aladel:

Neljapäeval, 16. septembril kell 4 p. l. malevkondade-vaheline jalgpallivõistlus

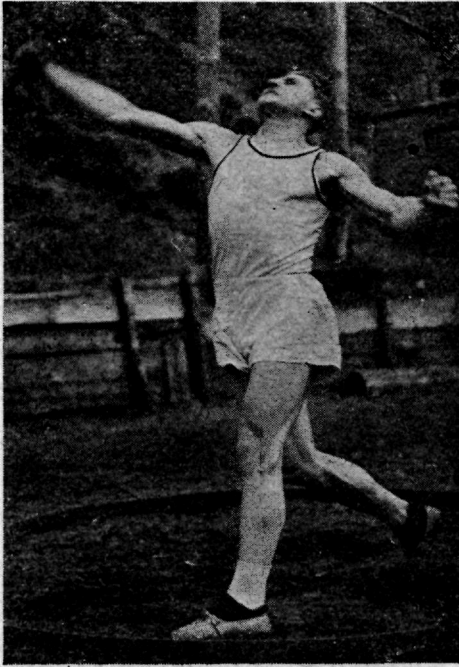
110 mtr. tõkkejooks.

E. Roht (Tartu malevast) hüppab kõrgust. Kaitseliidu võistlustel 1926. a. tuli esimesele kohale tagajärjega 1,70 mtr.

E. akadeemilise spordiklubi väljal. Kohtavad vanad ja noored. Võitu ennustatakse sedakorda noortele.

Reedel, 17. septembril kell 4 p. l. kolmevõistlus (koosneb 200 mtr. jooksust, kerge-

Päälis G. Kalkun.
Eesti kettaheitte rekordimees.

tes rakmetes; 100 mtr. kauguselt püssilaskmisest — maastikul lamava kuhu pihta ja granaadi viskamisest) Lembitu kasarmute laskegaleriis. Kõik alad tulevad läbi teha 10 minuti jooksul, s. o. alates jooksuga ja lõpetades granaadi viskamisega.

Laupäeval, 18. septembril kell 10 homm. laskevõistlus (grupp, üksik ja pealikutele) Lembitu kasarmute juures asuvas laskegaleriis. Siin ennustatakse võitjaks 2. malevkonda, kuid ka teised malevkonnad ei jäta tõsist konkurentsi esimesele sünnitamata.

Kell 3 p. l. algavad kergejõustiku võistlused linna spordiväljal 60 mtr. eeljooksuga algajatele, sellele järgneb: kuul, 100 mtr. eeljooks, oda (algajatele), 3000 mtr. jooks, kaugushüpe (algajatele), 200 mtr. kartulijooks (algajatele), ketas (algajatele), granaadi viskamine, 60 mtr. lõpujooks, 4×100 mtr. teatejooks ja lõpuks 5 klm. käik rakmetes. Rakmetes käigust võtavad osa igast malevkonnast üks laskur-jagu, 10 meest. Käik sünnib linnas.

Pühapäeval, 19. septembril kell 9,30 homm. malevkondade vahelised võrkpallivõistlused linna spordiväljal. Kell 1,30 päeval jätkuvad samas kergejõustiku võistlused järgmistel aladel: 4×100 mtr. teatejooks algajatele, 100 mtr. lõpujooks, oda, teivashüpe, 1000 mtr. jooks (algajatele), kaugushüpe, 110 mtr. tõkkejooks, kuul (algajatele), kõrgushüpe, 400 mtr. jooks, ketas, 4×100 mtr. teatejooks ja lõpuks orienteerimisjooks linna ümbruses.

Võistlemas on hulk paremaid sportlasi, kellest oleks nimetada: E. Labent, E. Kink, J. Tiisfeldt, J. Kitsing, A. Reisner, J. Laurson, G. Kalkun, N. Feldmann, E. Roht, P. Steinberg, S. Järviits jne., peale selle veel mitmevõrra rohkem algajaid, kes võib olla isegi vanadele veteraanidele üllatusi võivad sünnitada.

Iseäralist huvi on märgata kolmevõistluse ja orienteerimisjooksu vastu.

Võistluseks on välja pandud rändav auhind kaitseleidu ülema poolt: kaitseleidu üldlipp graniidist alusel.

Ka seltskond on omalt poolt vääriliste auhindadega neid võistluse tulemusi hinnanud, nii on Tartu linnavalitsus üksi 36.000 marka määranud rändauhinnaks, siis veel mitmed rahaasutused, ärid ja üksikud isikud. Kaitseleidu ülema kolonel J. Roska poolt on auhinnaks määratud 1 püstol „Browning“, Tartu maleva juhataste poolt ka 1 püstol „Browning“.

Esmaspäeval, 20. septembril kell 8 õhtul on „Vanemuises“ aktus, kus ka võitjatele auhinnad välja jagatakse.

Lõpuks jääb üle ainult õnne soovida võistluste heaks lõpdaminekuks.

K. P.

Kaitseväe elu suvisel hooajal.

Korraliku elu ja visa töö läbi — jõu ja värskuse poole — ütleb kindral Tõrvand.

Kui esimesed soojad, mängivad kevadpäikese kiired tungivad surnud talve pakasesse rüppe, siis hävitavad nad silmanähtavalt kurbusetunde igas elu avaldavas looduse lapses.

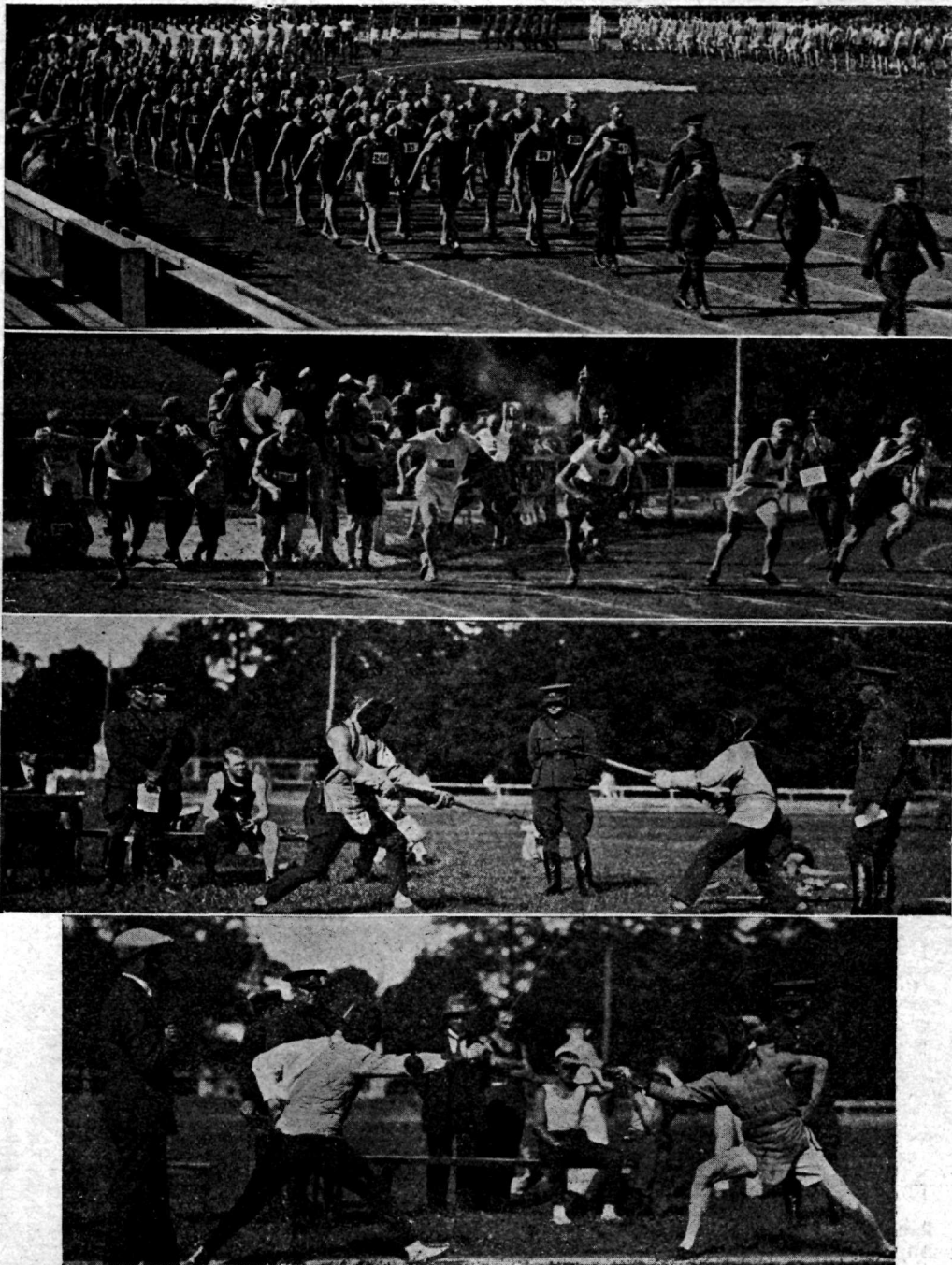
Olgu vana või noor — mõistusega valitsev inimene, mõistusetu loom või taim, igal on ülim rõõmutunne hinges — pääseda vabadusse.

Meie, eestlased, kui väike põhjamaa rahvas, peame lühikest suveaega eriti otstarbekohaselt kasutama, et õitsevat tulu saada.

Kaitseväge, kui jõulisem organisatsioon riigis, elu rajav sümbol, ei jää siin külmaks pealtvaatajaks, vaid heidab kiiresti maha paksu talverüü ja tõttab tolmust lämbunud kasarmuelust

väljale, et kosuda vabas tervendavas looduse õhus tugevaks — äravõitmatuks toeks kallile kodule.

hing-õppusi, antakse kehale igasugu sportliste harjutuste varal väledust, sitkust, painduvust jne., peetakse võistlusi, mis kutsuvad sõdurisse

Kaitseväe olümpiaadilt.

1) Võistlustest osavõtjate paraadmarsš staadionil. 2) Start. 3) Täägivõitlus. 4) Mõõklemine.

Eesti kaitsevägi on saanud aru sellest üli-suurest tähtsusest. Juba maikuu ilusatel lille-rikastel päevadel tõtatakse usinasti laagritesse. Seal peetakse tegelikul maastikul taktilisi la-

huvi ja armastust asja vastu. Kõik need harjutused teevad sõduri vastupanevaks praegus-aja üli-rasketele sõjanõuetele.

See peab ka nii olema. Sammume ju järje-

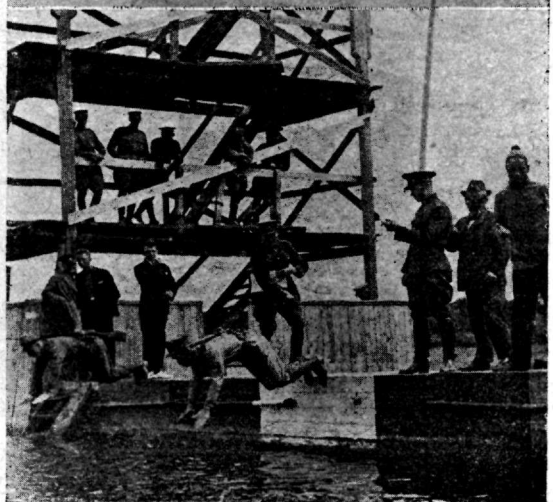
Ülal: kaugushüpe teibaga rakmetes. Keskel: kaugushüpe hooga rakmetes. All: kuulitõuge.

kindlalt, päev-päevalt edasi normaal-oludesse. Tarvis kiirelt jõuda kaugustesse, kuhu teised rahvad, vabad olles, on aastasadade kestel jõudnud.

Jälgides käesoleva suve askeldust kaitsevääridades, võib julgusega ütelda, et kaitseväge on teinud raugemata tahtega suure hulga tüsedat

tööd. Suurem osa siin langes kahtlemata üldse kehakultuuri arendamisele. Kõigis väeosades on võrguna läbi põimitud spordi- ja kultuur-meelelahutusekomisjonid, kellede ülesandeks on sõduri vaba aja otstarbekohaselt ja lõbusalt kasutamise juhtimine.

Kui jälgime Tallinna garnisoni spordikomisjoni suvist tegevust, siis näeme huvitavat pilti. Eestkätt võistluste-kalender, mille komisjon kokku seadis, on väga sisurikas ja mitmekesine — isegi liig täpne. Siin ei puudu ükski ala. On olemas kergejõustik, raskejõustik, veesport, mitmevõistlused, sõjaväelised võistlused ja mängud. Võistluste-kalender seati aegsasti kokku ja tehti teatavaks kõigile garnisoni-väeosadele, nii et kõigil avanes võimalus end ette valmistada. Et ka väeosadel oma spordikomisjonid, siis oli ka neil võimalus oma suvist võistluste-kalendrit seada kokku kooskõlas garnisoni omaga ja enne garnisoni võistlusi pidada ära oma sisemised

Ülal: Tallinna garnisoni lendav-posti jooks. Võidab sidepataljon. Rms. Rähn jõuab finishi. All: Tallinna garnisoni ujumisvõistlused. Start 50 mtr. rakmetes.

võistlused. Oma võistluste läbiviimisega oli võimalus välja valida paremaid mehi garnisoni võistlustele.

Kõigist võistlustest oli osavõtt vabatahtlik ja piiramataarvuline, välja arvatud üleriiklikud võistlused, kuhu oli lubatud igal väeosal esitada kolm paremat iga üksiku individuaalala peale.

Üldkokkuvõtete järele on peetud seni 18 mitmesugust võistlust 25 päeval, mis koosnesid umbes 100 alast 1700 kaitseväelase-sportlase osavõtul. Nii tuleks läbistikku iga võistluspäeva peale 4 ala 68 osavõtjaga. Võistluspäevad langevad täies enamuses laupäevade ja pühapäevade peale, nii ei ole ka teised õppeained selle tõttu saanud kannatada.

Ülevalnimetatud arvudest langeb kahtlemata lõviosa 1.—8. augustil ärapeetud üleriiklise spordinädala arvele, s. o. 8 päevaga 60 ala 750 osavõtjaga.

Siia olid üle Eesti kaitseväge ridade kokku valgunud paremad kaitseväge-sportlased. Võistlused peeti avaral staadioniväljal. Avas riigivanem härra Teemant päevakohase kõnega.

Võistluste tulemused näitasid juba alguses eelvõistlustena häid tagajärgi — lõpuolele aga imestamisvääriliselt häid, mille sarnaseid meie kaitseväge kunagi pole üle elanud. Seati üles 15 uut kergejõustiku rekordi ja rida raskejõustiku omi. Rms. Rähn püstitas ise 5 rekordi — 200 mtr. — 23,6 sek.; 400 mtr. — 52,7 sek.; 800 mtr. — 2:5,0 sek.; kolmikõrgus — 13,5,5 mtr. ja kõrgus hoota — 1,47 cm. Paremateks sportlasteks väljal tuleb lugeda rms. Rähni — sidepataljonist ja n. a.-o. Pupartit — üks.-esk.,

Finish.

kes võtsid osa 15 alast, viimane peale selle veel raskejõustikust. See näitab, et Eesti kaitseväelasel on ääretult tahtejõudu ja visadust vastupanekuks üliiraskete ülesannete täitmisel.

Diviisid omandasid punkte: 1. sõjaväe ühendatud õppeasutused — 435 pn.; 2. Tallinna garnison — 388 pn. — nendest langeb juba ise 222 pn. sidepataljoni teenetesse; 3. 2. diviis — 126 pn.; 4. 3. diviis — 87 pn.; 5. 1. diviis — 74 pn.; 6. merejõud — 68.

Võistlustele oli haruldaselt rohkesti välja pandud auhindu. Kõik meie tähtsamad riigitegelased olid võistlustele soojalt vastu tulnud

Sv. seitsmევõistluste võitja v. a. o. Piir. Allohv. kooli 1 komp.

ja annetanud väeosadele kallihinnalised kaunid rändavad auhinnad.

Riigivanem — massiivse nahkalbumi hõbedasest kaanega, millel särav riigivapp ja vastav pealkiri — omandasid sõjaväe ühendatud õppeasutused — 435 pn.

Kindral Laidoner'i — hõbepeeker, sisse graveeritud vabadusristi kujutus ja annetaja käekiri — omandas 6. jalgväe rügement — 58 pn.

Sõjainistri — vana Eesti pada kolmjalal — hõbedast — omandas sõjakooli 1. kompanii — 81 pn.

Eesti Panga — kristallkann hõbedast kaane ja käepidemega — omandas sidepataljon — 222 pg.

Kindral Lilli — suur kaminakell — omandas sõjakooli 1. kompanii.

Kindral Tõrvandi — suur võitja kuju — omandas allohvits.-kooli 1. kompaniist v. a.-o. Piir, kui parem sv. seitsmevõistleja.

Kindralstaabi — võitja kuju Rootsi graniitalusel — omandas sõjakooli 1. komp. kui parem sv. viievõistluse meeskond.

Viru maleva aastapäev.

Viru maleva suurpäeva puhuks olid 5. sept. Rakvere majad end pannud lipuehtesse. Jõhvist tõi lisarong kaitseleitlasi ja pidulisi kohale, siiski ei tõusnud sündmusest osavõtjate kaitseleitlaste arv ülesantud 1480 mehe peale.

hümni ja lastakse vabariigi valitsust ja riigikogu elada.

Õnnistatud ja Viru malevale üleantud lipp on kunstnik Areni kavandi järele Tallinna kunstikoolis valmistatud. Tema ühe külje värvideks on

Kaitseminister kindral J. Soots annab lipu üle Viru maleva pealikule.

Paraadi võtsid vastu sõjainister kindral Soots ja kaitseleitidu ülem kolonel Roska.

Lipu õnnistamist toimetati Luteruse ja õigeusu kombe järele. Õnnistatud lipu annab sõjainister malevkonna pealik kapten Vaherile üle, mille järele sõjainister lipu vardasse naela kinnitab. Seda tegid ka Tartu kaitseleitidu esitaja, Viru maakonna valitsuse esimees ja Rakvere linna pea. Sõjainistri kõne järele lauldakse isamaa

tsinnoober (helepunane) ja kuld, mille keskele on asetatud Viru maleva embleem, mõõkadega kaitstud maja rannal. Lipu teine külg kujutab kaitseleitidu üldlippu.

Lipu õnnistamisele järgnes aktus Vallimäel. Juba lipu õnnistamise puhul pakkus koht oma kõrgustikkudega head ülevaadet sündmusest, veel parem oli Vallimäel rahvahulgal end asetada mägede külgedele kõrgema mäe ümber, kuhu kõne-

tool oli ehitatud. Esimesena kõneles sõjaminister Soots, valmisoleku vajadusest ja olukorrast meil ning mujal. Kui kirjanik Jakob Liiv oli päeva-sündmuse kohase oma luuletuse ette lugenud, astus kaitseleidiu ülem kolonel Roska kõnetooli ja kutsus üles kaitselehtlasi kasvatustööd tegema seltskonnas riigiustavuse kasvatamiseks ning kutsus kõiki kõl-

nilise vaheaja järele, kell 3 p. l., algas sealsamas, „Kalevi väljal, mälestussamba kõrval, kus hommikul lipu õnnistamist toimetati,“ sõjaväe ühendatud õpeasutuste üksiku eskadroni esinemine leitn. Onny juhatusel. Kuigi selle esinemise pealtvaatamine maksuline oli, oli jällegi suur hulk, tuhandeid pealtvaatajaid, Rakvere kohta, suursündmust

Kaitseminister kindral J. Soots lööb naela Viru maleva lipu vardasse.

bulikke tänaõnnistatud lipu ümber koguma. Neile kõneledele järgnesid tervitused 5. rügemendi ülema kolonel Paviani, Tartu linna ja maakonna maleva esitaja, Viru maak.-valitsuse esimehe, Rakvere linna napea ja õpetajate liidu esitaja poolt. Kui Viru maleva pealik kapt. Vaher on külalistele tänu ütelnud ja tervitustelegrammid kindr. Reegilt, kindr. Lilliit ja kol. Seimanilt ette lugenud, lõppes suurpäeva ametlik osa.

Lõppenud ei olnud veel päev ise, sest 1/4-tun-

vaatama tulnud, kattes peale mälestussamba ja tänavaaäärse kõrgustiku ka Ehituse tän. vastas oleva mäeveeru. Ligi 6 tundi kestvat esinemist iluratsutamise, igasugu trikkide ja võistlustega jälgiti sedavõrd pineva huviga, et vinge tuul ja vihmatibamine — hommikupoole ja lõunaajal oli ilm hea — ei liigutanud ühtki vaatajat paigast enne lõppu. Öhtul rahvamaja aias peetud rahva-peo peale mõjus ilm ka oma jagu.

Kroonika.

Häire proov Jõeletmes, Harjumaal.

Kuulda saades, et Tallinna maleva pühapäevase manöövri olukorra järele peab olema „siniste“ dessant mere rannas, otsustas Harju maleva Jõeletme kompanii pealik hra Jõgi oma kompaniis proovihäire korraldada.

Selleks andis kompanii pealik öösel vastu pühapäeva kell 2 esimesed käsud telefoniteel kahele ratsakäskjalale, kellega ainuke ühendus. Teadet saades ruttasid käskjalad seda edasi andma lähematele kaitselehtlastele ja teistele käskjalgadele, igal oli ette nähtud oma piirkond.

Vahepeal käsutas kompanii pealik kiriku-mehe välja, kes häire signaaliks Jõeletme kiriku kellasid helistama hakkas, ka paugutati signaaliks mõned korrad püsse, sest mõjuvamad abinõud puudusid.

Meeste kogumine selleks määratud kohtadele sündis õige korralikult ja kompanii piirkonna suurust arvesse võttes — õige kiirelt.

Kella 6 sõitis Harju maleva pealik Suursõõt olukorda üle vaatama. Selleks ajaks olid juba kõik teed ja sillad valve alla võetud ning

varuks veel tubli kogu kaitseliitlasi. Maleva pealiku korraldusel kogusid kõik häirest osavõtjad Jõeletme vallamajas, kus tema seletust andis olukorra ja sarnaste proovihäirete korraldamise vajaduse ning otstarbe kohta.

Sellel häirel ei puudunud ka mõned õige huvitavad ja naljakad vahejuhtumised: kirikukellade helistamise ajal harutanud paar naabrinaist, kes unest üles virgunud, et vist on õpetaja härra äkitselt ära surnud ja nüüd lüüakse hingekella, saab näha, kes täna jutlust ütleb. Noormeestel tuli „ehalt“ kiires korras platsi ilmuda.

Paar teekäijat, keda kinni peeti ja kogumiskohta saadeti, olid õige üllatunud sarnase valve üle.

Teise tegevusaastasse jõudes jätkatakse ka tegevust muidugi veel suurema energiaga.

Vabadussõja mälestussammas Tartus

kavatsetakse püstitada Eesti vabadussõjas langenud kangelasi mälestava Tartumaa komitee eestvõttel Vabaduse- ja Kivisilla vahelisse puistikku, milleks lubasaamise palvega on pööratud Tartu linnavalitsuse poole ja küsimus tuleb ise kõige lähemal linnavolikogu koosolekul otsustamisele. Ühes sellega on kavatsus nimetatud puistikku ümber nimetada „Vabaduse puistikuks“. Raha-lisest küljest mälestussamba püstitamine enam takistusi ei tee, sest raha on juba koos üle 2 ja poole miljoni. Ainuke takistus, mis veel ees on, on mälestussamba kavandi küsimus. Kõik ligi

Kopli malevkonna naisosakond.

Istuvad vasakult paremale: pr. Pau, esinaine pr. Mühlverk, pr. Roost, seisavad pr. Kattenberg ja pr. Grossmidt (sekretär).

Häire annab mõneks ajaks veel kohalikkudele elanikkudele jutuainet. —st—

Tallinna maleva Kopli malevkonna naisosakond pühitses 22. augustil omavahelise koosviibimisega oma esimest aastapäeva.

Möödunud aastal kui igal pool kaitseliidu üksuste juures hakati organiseerima naisosakondi, jõudis Kopli malevkond selle moodustamisega esimesena toime. Samuti, nagu kohapealsed tege-lased naisosakonna ellukutsumiseks suurt huvi ja taht üles näitasid, on ka nende tegevus olnud viljakas. Naisosakond oli alati abiks malevkon-nale püüdes korraldada, mille tõttu viimane malevkond sai tunduvalt majanduslikku tuge. Läänud jõuludeks korraldas naisosakond suure jõulu-puu vaesematele lastele, kus said kingitusi üle 100 lapse. Läänud kevadel korraldati suur malevkonna kevadpidu loteriiga, mis koosnes nais-osakonna poolt valmistatud ja annetatud käsi-töödest.

kolme aasta jooksul olnud kavandi võistlused ja tellimised on ebaõnnestunud, s. o. ei ole vastuvõetavat kavandit leitud.

Alles hiljuti esitati prof. A. Adamsoni poolt jällegi uus kavand, mis kujutab Kalevipoega kal-julisel alusel. Viimane on ka komitee juhatuse kaalumisel olnud ja üldiselt mõningate muuda-tustega seni olnud kavanditest kõige vastu-võetavamaks tunnistatud. K.

Võrumaa maleva malevkondade esitajate üldkoosolek 29. augustil s. a.

Üldkoosolekut juhatab maleva pealik kapten R. Treimuth. Protokollkirjutajaks valitakse maleva kirjutaja A. Pöder.

Maleva pealik kannab ette läinud tegevuse aruande. Läänud aastal on peetud 3-päevalisi jao, rühma jne. pealikute kursusi, millest on osa võtnud 234 pealikut. Siis on veel malevas ellu kutsutud naiskaitseliidu osad, mitmel pool asuta-tud spordiklubid. Propaganda alal on 24 kohas

kõnesid peetud ja üldiselt 90 prots. kõnede soove rahuldatud.

Maleva juhatuse liige härra H. Labi kannab ette kassa aruande:

I. Tulud.	
1) Ülejääk 1. jaan 1925. a.	mrk. 105.490
2) Annetused	94.700
3) Sissetulek pidust	22.022
4) Kapitali protsendid 1925. a. eest	6.021
5) Mitmesugused sissetulekud	2.565
<hr/>	
Kokku mrk.	230.798

II. Kulud:	
1) Kantseleikuludeks	mrk. 19.072
2) Inventari muretsemiseks	28.600
3) Palkadeks	35.000
4) Sõidukulud	10.480
5) Ülejääk 1. jaan. 1926. a.	137.646
<hr/>	
Kokku mrk.	230.798

1926. a. eelarve:

I. Tulud:	
1) Ülejääk 1. jaan. 1926. a.	mrk. 137.646
2) Annetused	10.000
3) Puhastulu pidudest	20.000
4) Korjandustest ja muud sissetulekud	20.000
<hr/>	
Kokku mrk.	187.646

II. Kulud:	
1) Maleva lipp	mrk. 50.000
2) Mitmesugused kulud	30.000
3) Ülejääk 1. jaan. 1927. a.	107.646
<hr/>	
Kokku mrk.	187.646

Aruanne ja eelarve võetakse üldkoosoleku poolt muutmatul kujul vastu.

Loosi läbi väljalangenud juhatuse liikme F. Sui'i asemele valitakse juhatusse O. Jürgenson (linna ümbrusk. malevk. pealik). A. P.

Spordiplatsi pidulik avamine ja kaitseliidu ning kaitseväge vahelised spordivõistlused Võrus.

Pärast kolm aastat kestnud kulukat tööd võidi pühapäeval, 5. sept., pidulikult avada esimene spordiselts Võrus.

Kolme aasta eest algas 7. jalgv. rügement tööd n. n. „karjaplatsil“, et valmistada sellest spordiplatsi. Nagu avamise ajal ettekantud aruandest oli kuulda, on läinud spordiplatsi valmistamine peale 3.000.000 mk. maksma, kui töö juures ära kulutatud päevi raha peale ümber arvata.

Spordiplatsi avamine sündis kolonel Kruusi poolt, kelle energilisel eestvõttel künklikust „karjaplatsist“ on saanud ilus spordiplats. Avamisel öeldi tervitusi veel linnavalitsuse ja kaitseliidu maleva poolt. Avatud platsi pikkus on 145 m., laius 68 m.

Pärast avamist algasid kaitseväge ja kaitseliidu vahelised spordivõistlused. Võistluste kavast oli: kergejõustik ja jalgpall.

Võistluste tagajärjed olid järgmised:

100 mtr. jooksus: 1) k.-l. Toonekurg 12,1; 2) rm. Viand; 3) k.-l. Udras. Kuulitõukes: 1) k.-l. B. Järlik (Antsla malevk.) 11,20; 2) k.-l. Peterson 10,01; 3) kaprl. Tasa 9,52. Kaugushüppes: 1) k.-l. Toonekurg 5,81; 2) k.-l. Udras 5,54; 3) rm. Kaha 5,42.

Kõrgushüppes: 1) k.-l. Mikkheim 1,50; 2) k.-l. Dobrus 1,50; 3) noorsõdur Raudsepp 1,45. Odaviskes: 1) k.-l. Järlik 42,76; 2) r.-m. Mets 39,76; 3) k.-l. Peltser 36,40.

Kettaheites: 1) k.-l. Järlik 34,59; 2) v. a. o. Meos 29,16; 3) r.-m. Mets 29,05.

Kolmikühüppes: 1) k.-l. Järlik 11,33; 2) k.-l. Toonekurg 11,23; 3) k.-l. Leinbok 10,95.

Kranaadiviskes: 1) r.-m. Mets 61,56; 2) k.-l. Järlik 60,42; 3) k.-l. Peltser.

Üldine punktide kogusumma 35:12 kaitseliidu kasuks.

Samal päeval kell 5 p. l. algas koondatud 7. jalgv. rügem. meeskonna ja Võru linna malevk. meeskonna vahel jalgpallivõistlus. Esimesel poolajal paistis linna malevk. meeskond ülekaalus, kuid siiski laskis lüüa juhusliku värava, nii et lõputulemus oli 1:0 kaitseliidu kahjuks. Vahekohtunikuna toimis E. spordi keskliidu instruktor Neudorf.

A. P.

Kübara-, mütsi- ja valmisriietekauplus
asut. 1920. a.

B. Patov & R. Chasan

Rakveres,
Tallinna t. 19, Vene kiriku kõrval.

Soovitame
oma kaupluselt

karusnahkased, karakul,
kängru, bibrit, skunks

.. j. n. e. ..

Tehakse tellimiste peale
igasuguseid vormimütse
ning suures valikus kõik-
suguseid valmisriideid
mõõdukate hindadega
vähemal ja suuremal
arvul.

Male.

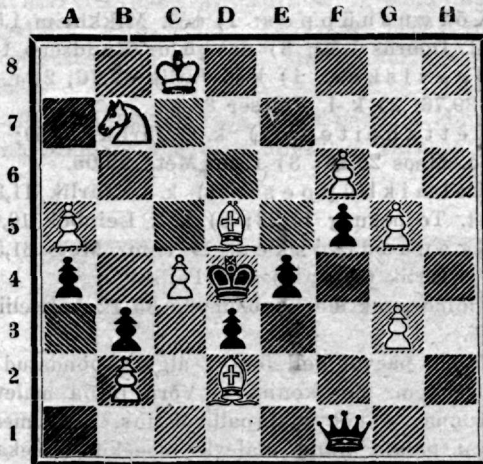
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 23.

Kokku seadnud Jakob Neuhas (Leetsis).

„Kaitse Kodu!“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged : K c8, O d2 ja d5, R b7, E a5, b2, c4, f6, g8 ja g5.

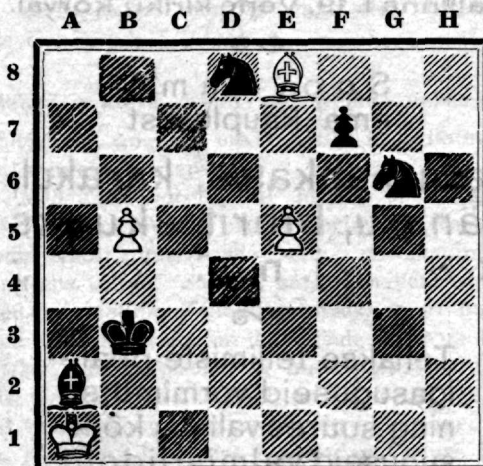
Mustad : K d4, L f1, E a4, b3, d3, e4 ja f5.

Valged algavad ja annavad matt kolme sammuga.

Lõpumäng nr. 16.

Kokku seadnud F. Amelung (Riias).

Mustad.

Valged.

Valged : K a1, O e8, E b5 ja e5.

Mustad : K b3, O a2, R d8 ja g6, E f7.

Valged algavad. Mäng jääb viigi peale (remis).

Ülaltoodud lõpumängu nr. lahendus.

1. Oe8 : f7+ R d8 : f7,
2. b5—b6, R f7—d8,
3. e5—e6, K b3—a3,
4. e6—e7, R g6 : e7,
5. b6—b7, R d8 : b7.

Valged on suitsus.

Kui 2. (b5—b6), R g6—e7, siis järgneb 3. b6—b7, R e7—c6, 4. b7—b8 L+, R c6 : b8, 5. e5—e6, R f7—d6, 6. e6—e7, ükskõik, 7. e7—e8 L, R d6 : e8. Valge on suitsus.

Märkus. 1. e5—e6 ei vii sihile, sest järg on K b3—a3, 2. e6 : f7, R d8—b7, 3. b5—b6, R b7—c5, 4. b6—b7, R c5—b3 annab matt.

A. Burmeistri ülesande nr. 20 lahendus.

1. R h4—f5, e6 : f5,
2. f3—f4, V ükskõik kuhu,
3. V või R annab matt.

1. (R h4—f5), e6—e5,
2. V g5—g8+, V f8 : g8,
3. R h6—f7 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: Gunnar Friedemann, Boris Kerner ja W. Mikenas (Tallinnast). Martin Villemson (Pärnust).

A.-S. „OSTA“

Estoonia puiestee nr. 27.

Kõnetraadid 12-32, 18-51.

Alaliselt ladus:

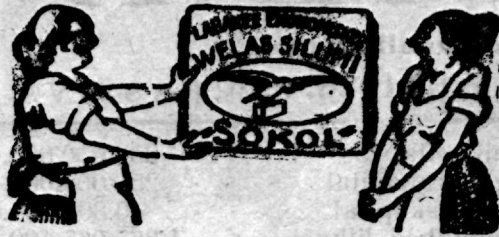
Põllutöomasinaid, ja -riistu, petrooleumimootoreid.

Ehitusmaterjali, tõrvapappi, raudplekki, tsingitud plekki, kirveid, naelu, j. n. e.

Masinarihmu, nahk ja balata.

Koloniaalosakond.

Kakaopulbrit firma „B'looker“, firma „Bush'i“ puuviljaessentse, kakaovõid, sidruni- ja viinahapet, Soome margariini „Elo“ Soome seepi „Optima“ j. n. e.

Pesusine

„SOKOL“

on kõige parem ja
tulusam pesusine.

Eht ainult märgiga

„SOKOL“

Nõudke igalpool.

B. Goldmann

Tallinn, Estoonia puiestee 13.

Telefon nr. 18-67.

Telegr. aadress: Begoldmann.

Kõige vanem ja
täielikum pudu-
kauba engros-
ladu.

Asutatud 1900. aastal.

Aktsiaselts

„SILVA“

Tallinn, Merepuiestee nr. 17.

Telefonid: kontoris 9-29 ja 12-80;
kaupluses 18-09.

Telegrammi aadress: „Silva-Tallinn“

Igasuguste põllutööriistade ja -masinate, kunstpõllu-
rammu, soola j. n. e. ladu ja müük.

Igasuguste ehitusmaterjalide, nagu palkide, laudade,
lubja, tsemendi, gipsi, katusepapi, katusepleki, iga sorti
raua, raudtalade, naelte j. n. e. ladu ja müük.

Igasuguste metsamaterjalide ostmine, ümbertöötamine,
müük ja eksport.

EESTI PANK

Osakonnad kõigis maakonnalinnades

AKTIVA. Arvete seis 31. augustil 1926. a. PASSIVA.

Riigikassatähed, vahetus- raha jne.	421.327.092.—	Põhikapital	250.000.000.—
Kuld kangides	501.453.277.50	Tagavarakapital	250 000.000.—
Välisvaluuta	36.283.953.—	Kustutuskapital	6.801.294.50
Väliskorrespondendid	195.464.627.50	Pangatähed liikvel	1.867.065.100.—
Välisvekslid	144.587.074.—	Hoiusummad	238.132.253.50
Sisevekslid	1.731.166.083.—	Riigikassa erihoiusummad	2.370.985.074.—
Konto-korrent laenud	3.472.861.146 —	Riigikassa	
Mitmesugused kindlusta- tud laenud	646.526.159.—	jooksev	
Akkreditiivide ja garantiide debitorid	554.317.526.50	arve	435.096.237.50
Väärtpaberid	153.352.329.—	Riigiasut.	
Muud aktivad	373.515.866.—	jooksv. ar- ved ja de- posiidid	940.998.741.50
		Jooksvad arved	562.777.194.50
		Kohustused välisvaluutas	102.529.944.—
		Akkreditiivide ja garan- tiide kreditorid	560.229.362.50
		Muud passivad	646.239.931.50
	<u>8.230.855.133.50</u>		<u>8.230.855.133.50</u>
Wäärtused depooos	2.667.807.030.50		
Inkasso dokumendid	271.104.260.—		

Juhatus.

TALLINNA KREDIIT PANK

Äriseis 31. juulil 1926. a.

Aktiva.

Passiva.

Kassa ja arved teistes pankades	Mk. 29.552.212.50	Aktiikapital	Mk. 120.000.000.—
Väärtpaberid ja kupongid	3.219.802.—	Tagavarakapitalid	25 900.000.—
Välismaa raha ja veksleid välis- valuutas	88.718.077.50	Amortisatsiooni-kapital	24.500.000.—
Laenud	502.783.466.—	Ametnikkude abiandm. kapital	1.960.422.50
Korrespondendid:		Hoiusummad	332.196.278.20
„Loro“ 27.692.502.—		Korrespondendid:	
„Nostro“ 30.519.250.50	58.211.752.50	„Loro“ 37.482.526.50	
Osakonnad	4.814.492.90	„Nostro“ 16 832.526.—	54.315 052.50
Garantiid ja akkreditiivid	183.280.710.—	Osakonnad	5.508.817.90
Liikumata varandus	112.900.000.—	Aval-kreditorid	183.280.710.—
Teraskamber	3.000.000.—	Rediskont ja laenud t. p.	208.876.075.50
Makstud 0/0 ja komisjon	12.178.221.—	Saadud 1/0 0/0 ja komisjon	44.023 475.78
Kulud	8.839.176.—	Muud passivad	14.582.054.52
Muud aktivad	7.644.976.50		
	<u>1.015.142.886.90</u>		<u>1.015.142.886.90</u>

Juhatus.